

PAROLA

XXV. évfolyam

A közösségi fejlesztőmunka folyóirata

2015/4. szám

Settlementek szerepe a sztereotípiák, az előítéletek és a rasszizmus oldásában

konferencia az International Federation of Settlements and Neighborhood Centers (IFS) és az ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület szervezésében

Megjelent! Párbeszéd a szolidáris szomszédságért

Közösségfejlesztés Újpalotán a Zsókvár lakónegyed szociális városrehabilitációs programjában

Tartalom

Settlementek szerepe a sztereotípiák, az előítéletek és a rasszizmus oldásában konferencia az International Federation of Settlements and Neighborhood Centers (IFS) és az ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület szervezésében, Budapest, 2015. április 22-23. <i>Konferencia program</i>	2
A settlementek esélyei Magyarországon	3
Kihívások az európai settlement mozgalomban	7
A holland megközelítés	9
Közösségi házak a Gyerekesély Programban	13
3933 Olaszliszka	18
Ifjúsági munka Hajdúhadházon.....	21
Settlement Perén	24
Hogyan oldhatók az ellentétek a settlementek által?	
<i>Anne Babcock, Kanada</i>	26
<i>Steve Clare, Egyesült Királyság</i>	27
<i>Patricia Brenner, Franciaország</i>	28
<i>Pentti Lemmetyinen, Finnország</i>	30
Michael Zisser IFS elnök záró beszéde	31
IFS Nyilatkozat és elköteleződés a rasszizmus és az etnikai diszkrimináció ellen.....	33
Megjelent! Párbeszéd a szolidáris szomszédságért. <i>Közösségfejlesztés Újpalotán a Zsóka-vár lakónegyed szociális városrehabilitációs programjában</i>	34

PAROLA. Felelős kiadó: a Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztő: Vercseg Ilona

Tördelés: Sain Mátyás

Címlapfotó: Nyári tábor Olaszliszka. Fotó: Sándor Kornél

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén: kofe@kkapcsolat.hu

Settlementek szerepe a sztereotípiák, az előítéletek és a rasszizmus oldásában

“Settlementek szerepe a sztereotípiák, az előítéletek és a rasszizmus oldásában” konferencia az International Federation of Settlements and Neighborhood Centers (IFS) és az ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület szervezésében, Budapest, 2015. április 22-23.

Helyszín: Tempus Közalapítvány új irodája,
1077 Budapest, Kéthly Anna tér 1. (Greenpoint 7 Irodaház, 6. emelet)

Program

Április 22.

10:00 Köszöntő – Giczey Péter, az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület elnöke

10:05 Előadások

Kihívások az európai settlement mozgalomban – Renate Wilkenning, Ufafabrik, Berlin, IFS Vice President, Europe (D)

Settlementek esélyei Magyarországon – Giczey Péter, ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület, Debrecen

A holland megközelítés – Paul Vlaar, MOVISIE, Utrecht (NL)

Közösségi házak a gyermekesély programban – Kecskés Éva, Gyerekesély Program, Budapest

11:30 Kávészünet

11:45 Példák Magyarországról

- 3933 Olaszliszka – Kovács Tímea Éva
- Ifjúsági munka Hajdúhadházon – Kovács Annamária
- Settlement Perén – Benkő Fruzsina

12:15 Panelvita

Hogyan oldhatók az ellentétek a settlementek által?

Anne Babcock (WoodGreen Community Centre – CAN)

Farkas Zsuzsanna¹ (SZETA Egri Alapítványa - HU)

Steve Clare (Locality – UK)

Patricia Brenner (Fédération des centres sociaux et socioculturels de France – F)

Staffan Lindquist² (Fritidsforum - S)

Pentti Lemmetyinen (Finnish Federation of Settlements - FI)

moderál: Giczey Péter

13:15 Zárszó – Giczey Péter és Michael Zisser, IFS elnök

A konferencián angol-magyar szinkrontolmácsolást biztosítunk.

További információ: Kovács Annamária

0620 420 5139; kovacs.annamaria@eletfaegyesulet.hu

Április 23.

IFS Nyilatkozat és elköteleződés a rasszizmus és az etnikai diszkrimináció ellen

¹ Előadását sajnos nem tudjuk közzé tenni, mert nem állt írásos anyag a rendelkezésünkre

² Ez az előadás is hiányzik a számból, ugyanezért

A settlementek esélyei Magyarországon

Giczey Péter

Az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület a Settlementek és Szomszédsági Házak Nemzetközi Szövetsége ([International Federation of Settlements and Neighbourhood Houses](#) – IFS) tagjaként, és jómagam mint a szervezet vezetőségi tagja, házigazdája, szervezői vagyunk a mai konferenciának és az ezt követő két napos vezetőségi ülésnek. Ez az alkalom kiváló lehetőség arra, hogy áttekintsük a hazai és nemzetközi settlement mozgalom állását, az előttünk álló kihívásokat, eszme- és tapasztalatcserét folytassunk egymással.

Gyökerek

Mindenekelőtt a settlement szó jelentésével foglalkozom, hiszen sokak számára idegenül csenghet. Valójában több mint száz éve nincs magyar fordítása, csupán körülírjuk, magyarazzuk jelentését. Tükörfordítása: kitelepülés, de ez önmagában nyelvünkön nem jelent semmit. Tartalma pedig az, hogy egyetemi hallgatók végzés után oktatóikkal Anglia nagyvárosainak nyomornegyedeibe települtek a XIX. század utolsó harmadában, ott laktak, és a szegényekkel foglalkoztak, közösségi teret hoztak létre számukra, ahol elsősorban oktatták őket. A settlement története a londoni [Toynbee Hall](#)-al kezdődik. Az intézményt, amely hamarosan mozgalmá válna, a változások és az innováció idején alapították a XIX. század végi Angliában, a gyors iparosodás és a rendkívül jelentős demográfiai

változások korában, amikor a városokba vándorlás következtében kialakultak a metropolisok, ahol az állampolgárok között rendkívül éles társadalmi ellentétek alakultak ki. 1873-ban egy anglikán egyházi vikárius, Samuel Barnett, és felesége, Henrietta elutasította azt az egyszerű lehetőséget, hogy egy jómódú környéken kezdjék meg szolgálataikat, inkább a Szent Júdás templom köré szerveződő egyházközséget választották a Whitechapel negyedben, London East End kerületében. Püspökük megjegyzése szerint Szent Júdás volt a legrosszabb egyházközség, elsősorban bűnözők laktak. London nyomornegyede volt ez, főképp bevándorlók, a városfalon belülre nem szívesen engedtek túlszűfolt lakhelye, igazi gettó, mai fogalmakkal éve, slum, szegregátum. Általános jelenség a munkalehetőség hiánya, a rossz lakhatási feltételek, a szegénység, a rablások, az erőszak, az alkoholfüggés. A bűn fészke, hiszen az 1880-as években hatvan bordélyházat és ezerkétszáz prostituáltat becsült a negyedben rendőrség, és a negyed neve hallatán az olvasó eszébe juthat Hasfelmetsző Jack, aki itt követte el gyilkosságait. A Toynbee Hall két, zsidó és ír bevándorló közösség között, a középpontban helyezkedik el, így az odajárók hamar résztvevői lettek az etnikai kisebbségekért küzdő, majd a XX. század harmincas éveiben pedig a fasizmus elleni kampányoknak. A Barnett házaspár fáradhatatlanul dolgozott az ott megjelenő problémák megoldásán, de tízéves küzdelmük után, miközben a helyzet romlott, egyre inkább arra a következtetésre jutottak, hogy egy valóban radikális megközelítésre van szükség. Ötletük az volt, hogy a leginkább kiváltságos, a jövő elitjét ígérő fiatalokat hívják élni és dolgozni ide, London legszegényebb negyedébe. Így olyan kiváltságot kapnak, amelyért fizetnek is. „Többet fogsz tanulni, mint tanítani” – mondták az egyetemet végzett fiataloknak. Barnették azt remélték, a jövő vezetői és véleményformálói oktatásán keresztül jobbra tudják változtatni a társadalmat. Akkoriban az egyetemi tanárok a végzett hallgatóikkal kitelepültek (innen a settlement elnevezés), és közösen lakva, dolgozva a szegénynegyed lakóival együtt végezték felvilágosító, képző, aktíváló munkájukat. A Toynbee Hall 1884-ben nyitotta meg kapuit a lakosok előtt. Nevét [Arnold Toynbee](#)

ról, a talán túlhajszoltság miatt fiatalon elhunyt, Barnett tiszteletes egyetemi és korábbi munkatársáról kapta, aki minden erejével a szegényeket szolgálta.

Hamarosan mozgalommá terebélyesedett, Európában valamint az Egyesült Államokban gombamód szaporodtak a settlement házak.

Egyesült Királyság	
1884	Toynbee Hall (London)
1914	20 settlement
1922	60 settlement

USA	
1886	Neighbourhood Guild (New York)
1900	100 settlement
1910	400 settlement

1908-tól európai „robbanás”, következett be, köztük Magyarországon is settlement kezdeményezéseket találunk. Németországban Volkshaus-nak, azaz népháznak, Hollandiában On Huis-nak, mi házunknak, Magyarországon pedig telepnek neveztek a XX. század elején. Ha így hívnánk, azt hiszem, akkor is magyaráznunk kellene a tartalmát. Felmerül, miért nem hívjuk közösségi háznak? Hiszen a settlement az. A probléma itt az, hogy már foglalt ez az elnevezés. Településeink jó részében ugyanis a művelődési házakat közösségi háznak hívják, és bennük más szakmai tartalmú munka folyik, mint egy settlementben. Talán a legtalálhatóbb és kevés magyarázatot igénylő elnevezés a nyitott közösségi ház.* Ráadásul ennek hazai hagyománya van, hiszen az 1970-es évek második felében indult a népművelésben a „Nyitott ház mozgalom”, mely a népművelő szakma útkeresése volt az akkori művelődési otthonok, kultúrházak megújítására. Tartalmában pedig a ház, leginkább az előtér nyitottá, szabad találkozó, beszélgető, információcsere helylé tételét, a helyben, a környezetben lakók felé fordulást, igényeik szerinti programok, események szervezését, felkeresésüket, a tevékenységekbe bevonásukat jelentette. Nos, ez a settlement, és ebből következően talán érdemes küzdeni a „Nyitott közösségi ház”³ elnevezés elterjesztéséért.

A magyarországi történet valójában 1905-ben, Kolozsváron kezdődik, ahol az első kísérlet történt egy settlement alapítására, de végül nem jött létre.

³ Péterfi Ferenc javaslata

Viszont 1912-ben Budapesten megalapították az [Újpesti Főiskolai Szociális Telepet](#), a kor kiemelkedő szociálpolitikusa, Hilscher Rezső kezdeményezésének köszönhetően, melynek épülete az első Világháború idején katonai kórházként szolgált 1920-tól. A háború befejezését követően indulhatott meg benne az igazi settlement munka, mely 1948-ig tartott. 1926-ban egy sajtóságos magyar kísérlet indult Szegeden, agrár-settlement létrehozásába fogott tanáraikkal az egyetemi hallgatóság, de tevékenységük a vidéki (tanyasi) paraszti világgal történő ismerkedéssel merült ki, s a kezdeményezés hamar ki is merült. Az 1930-as évek tekinthetők a hazai settlement mozgalom virágkorának, ekkor már nyolc settlementet találunk Budapesten, és a hazai házak kapcsolódtak az 1936-ban indult nemzetközi mozgalomhoz. Kiemelkedő jelentőségű az 1936-ban az az egyhetes képzés Balatonlellén, melyen az akkori settlementekben dolgozók foglalták össze, adták át hazai és nemzetközi tapasztalataikat, amiből a következő évben egy kiadvány született.⁴ A második Világháborút követő politikai- és rendszer fordulat (1948) következtében a settlementeknek is leáldozott, betiltották tevékenységüket, majd csak a rendszerváltás idején (1989-1990) indulhatott újra az ilyen irányú gondolkodás⁵ és gyakorlati munka.

Mi történik egy settlementben?

William Beveridge társadalmi reformert, közgazdászt, a jóléti állam alapítóját, aki maga is dolgozott a Toynbee Hallban, idézem a kérdés megválaszolásához: „...semmi különös, de bármit, amire éppen akkor szükség volt.” Alapvetően a következő tevékenységek fordulnak elő egy settlementben: jogi tanácsadás, pénzügyi tanácsadás/adósságkezelés, iskolán kívüli ellátások, migránsok integrálása, felnőttképzés, gyermek- és ifjúsági munka.

A settlement munkában a következő értékek mentén folyik a munka: a szomszédsággal együtt, alulról felfelé építkezünk, a dolgozókat a szenvedély a társadalmi igazságért és változásért vezérli. Fontos, hogy a teljes személyiséggel/közösséggel dolgozunk, mondhatni ágazatközi, komplex munkát végzünk, célunk a hídépítés a társadalmi osztályok és kultúrák között. Lényegében egy társadalmi köz-

⁴ Novágh Gyula (szerk.) (1937): A settlement. Népművelési Intézet, Budapest

⁵ Balipap Ferenc (1989, 1990): A magyarországi settlement története. Ismerjük meg a settlementet! Esély 1989/1. 53-54. o., 1989/2. 60-71.o., 1990/1. 58-64. o.

pontként működik, ahol szabad találkozásokra, eszmecserekre nyílik lehetőség.

Napjaink settlement mozgalma Magyarországon

2007-ben az [ÉLETFA Segítő Szolgálat Egyesület](#) kezdeményezésére a [Nap Klub Alapítvánnyal](#) és az [Istenkúti Közösségért Egyesülettel](#) elkezdtük egy hálózat szervezését, melyhez 2010-re negyven érdeklődő csatlakozott.

Erődi-Harrach Béla, az Újpesti Telep igazgatója meghatározását idézi Balipap Ferenc, melyet mi is vallunk, mely szerint a settlement olyan „ház, ahová szórakozni, művelődni, és segítségért jár a nép”, tehát szabadidős, kulturális, szociális tevékenységek jellemzik.

Mozgalmunk meghatározása szerint a settlement típusú szervezetek lehetnek kis önszervező csoportok, de nagyobb szolgáltató szervezetek is, aktivitásuk kiterjed a szociális, gazdasági, kulturális, oktatási és környezetvédelmi szükségletek teljes körére, az óvodáktól az idősek klubjáig, az egészségügyi programoktól az analfabétizmus elleni programokig, a hajléktalanok ellátásáig.

Tevékenységek:

- Közösségfejlesztés
  - a lakosság aktivizálása
  - a helyi demokrácia fejlesztése – partnerség építése;
- A lakosság életminőségének javítása;
- Információ nyújtása, különböző emberek, csoportok és közösségek közötti kommunikáció segítése;
- Szervezeti érdekvédelmi tevékenység;
- Képzés, oktatás;
- Egyetemisták, főiskolások bevonása.

Legyen hazai settlement mozgalom! – hirdettük meg 2007-ben. Az első lépés egy kiadvány megjelentetése volt, Settlement mozgalom⁶ Magyarországon címmel, mellyel a szemlélet terjesztését, és az alapvető tudnivalók megismertetését kívántuk elősegíteni. A hálózat létrehozásában az e munkamódszerrel dolgozók vagy dolgozni akarók közötti tapasztalatok megosztását, egymás erősítését céloztuk, melynek eszköze a levelezőlista működtetése és éves konferenciák, műhelymunkák rendezése volt. Sajnos, az utóbbi években a konferenciák elmaradtak, forráshiány miatt. Szándékunk volt, hogy felvegyük és élővé tegyük kapcsolatainkat a felső-

oktatási intézményekkel, ahonnan – elsősorban terepgyakorlatok és önkéntes munka révén – további oktatói és hallgatói erőforrás kerüljön a settlement megközelítéssel dolgozókhöz. Ugyanígy fontosnak ítéltük, hogy informális mozgalmunk kapcsolódjon a nemzetközi mozgalomhoz, a Settlementek és Szomszédsági Házak Nemzetközi Szövetségéhez (International Federation of Settlements and Neighbourhood Houses – IFS).

A Csapókerti Közösségi Ház és az Egri SZETA a '90-es évek eleje óta úttörője a hazai megújult settlement munkának, melyhez az utóbbi években a settlement jellegű terepmunka helyszíne főleg vidéken zárkózott fel. A Dialóg Egyesület észak-abauji és avasi, vagy a Gyerekesély Programban, a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben létrejött közösségi házak jelzik ezt. Mindezek anyagi bázisa különböző EU-s társfinanszírozású pályázatokból, főleg a Társadalmi Megújulási Operatív Programnak (TÁMOP), vagy a Svájci-Magyar Civil- és Norvég Civil Alapnak köszönhetően valósult meg.

A szakmai ismeretbővítés és a szaporodó terepmunkák nyomán azt céloztuk, hogy legyenek olyan képzett szakemberek, akik értik a settlement munka szemléletét, birtokában vannak módszereinek és képesek ilyen házakat létrehozni, abban dolgozni. Így az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület konzorciumban a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karával (Nyíregyháza) 2010-ben kidolgozott egy szakirányú továbbképzést közösségi animátor néven, melyen már három évfolyam végzett. Ezzel szinte egy időben az ELTE TáTK-on (Budapest) konfliktusmenedzsment kurzuson belül egy settlement modul került kidolgozásra, mely egy online oktatás nappali hallgatók részére.

Tervünk, hogy kidolgozzuk a settlement munka 40 órás felnőttképzését, növeljük az érdeklődők számára a szakmai támogatást, és kutatást végezzünk a hazai settlement munka utóbbi két évtizedéről.

Settlementek esélyei Magyarországon

Végezetül röviden, két megközelítésből tekintem át a settlementek mai és a közeli jövőre vonatkozó esélyeit hazánkban. Egyik az elősegítő elemek, tényezők: vannak-e felismert jelei a settlement iránti igényeknek, a másik a létrehozásukat, működésüket gátló elemek, tényezők.

⁶ Giczey Péter (Szerk.) (2007): Settlement mozgalom Magyarországon. Debrecen, Életfa Segítő Szolgálat Egyesület

Elősegítő elemek:

1. Igény a szociális munka eszköztárának megújítására, bővítésére. Az utóbbi években, az elmúlt tíz évben, különböző szakmai körökben határozott érdeklődés mutatkozik arra, hogy a szociális munka kitörjön a hivatalnoki stílusú, illetve az egyéni esetkezelés túlsúlyába bemerevedett napi gyakorlatból. Látván a fokozódó szociális problémákat, az egyéni esetkezelés nem kellő hatékonyságát, igény fogalmazódik meg olyan megközelítés és módszerek iránt, melyek képesek a hatékonyabb segítségnyújtásra, problémakezelésre.

2. Terjedő és mélyülő szegénység. Az előző ponttal összefüggésben is, az utóbbi években a szegénység mélyülésének és kiterjedésének vagyunk a szemtanúi, az eddigi kezelési módok, beavatkozások elégtelennek mutatkoznak. Valamit, valami mást kell tenni, mint eddig.

3. Elkülönülés. Az egész társadalomban, de a helyi társadalmakban, közösségekben is növekvő feszültség tapasztalható, szaporodnak az ellentétek, konfliktusok különböző társadalmi csoportok között. A még megkapaszkodni tudó, illetve az egzisztenciális lecsúszástól rettegő csoportok nem akarják látni sem, nemhogy együtt élni a leszakadó, vagy már szegénységben, mélyszegénységben élő társadalmi csoportokkal, pláne ha azok nem a többségi társadalomhoz tartoznak, azaz romák/cigányok. S ez a pont át is vezet a gátló tényezőkhöz.

Gátló elemek:

1. Szemlélet. A magyar társadalomban egyre erősödik az antidemokratikus szemlélet, az antidemokratikus működési mód, az amúgy is erős hagyományokkal rendelkező hierarchizált viszonyrendszerek preferálása az együttműködés, a kooperáció ellenében, ami áthatja a helyi társadalom, közösségek szintjétől a legfelsőbb döntéshozói körökig terjedő vertikumot. Mindez táptalaja a sztereotípiáknak, terjed az előítéletes gondolkodásmód és ezzel együtt a rasszizmus.

2. Alacsony közösségi aktivitás. Kevés azoknak a száma, akik a helyi, vagy országos közügyekben aktívan kiveszik részüket, azaz tudatosan követnék, vagy véleménynyilvánításukkal befolyásolnák azokat. Ugyan a szabadidős tevékenységekben és katasztrófák esetén viszonylag magas aktivitást tapasztalunk, de a napi rutinból ez hiányzik, az ehhez szervesen kapcsolódó szolidaritással egyetemben. Mindez azért (lenne) fontos, mert a közösségekben, helyi szinten (kellene) megindulnia a különféle társadalmi csoportok egymás felé fordulásának, egymás megismerésének, ebből kinőve pedig az integrációnak, melynek elősegítésére a settlement kiváló eszköz (lenne).

3. Finanszírozás elégtelensége. Nincsenek olyan források, melyek közép- és hosszútávon biztosítanák a settlementek létrehozását és működtetését. A projektekben gondolkodó, rövid távú (1-3 év) fejlesztési források, elsősorban EU-s társfinanszírozásúak, a munka megkezdéséhez és első szakaszához elegendőek. A projektek lezárulásával nincs semmi, ami átvinné és biztosítaná a működést, így a tevékenységek abbamaradnak, a szakemberek szétszélednek, jó esetben kisebb-nagyobb megszakítással folytatható a munka. Ez pedig felveti annak szükségességét, hogy kellenének olyan hazai hosszú távú források – ezzel együtt olyan társadalmpolitikai, szociálpolitikai döntések –, melyek lehetővé tennék a folyamatos munkát és működtetést.

Összegezve, hogy a fentebb áttekintett elemek, tényezők, mondhatni erők hatása hogyan összegződik, és mit eredményez, az napjainkban jól látható – az előrevivők nem kellően elégségesek a settlementek működéséhez, csupán megkezdésükhöz. Kérdés, hogy a jövőben a szakmai érdeklődés, kezdeményezés és a társadalmi helyzet romlása együttesen elegendő lesz-e hosszú távú döntések meghozatalához (kikényszerítéséhez), melyek nyomán biztosítható a settlement szemlélet további elterjedése és settlementek működése?

Kihívások az európai settlement mozgalomban

Renate Wilkening

Renate Wilkenning az IFS International Federation of Settlements európai régiójának (IFS [Europe](#))_elnökhelyettese; az [Ufafabrik](#) Internationales Kultur Centrum, Berlin munkatársa

Az én nézőpontomból az európai settlement hullámnak négy fő kihívással kell szembenéznie.

Az egyik az európai és az Európával határos országok menekültügyi helyzete.

Egy másik probléma, mellyel szembe kell néznünk, hogy Európát három különböző társadalmi és gazdasági státusz jellemzi.

Továbbá: Európában a béke fenntartása mindig is a főbb célok egyikét képezi.

Végül pedig közkeletű téma az etnikai sokféleség – a bevonásért és a rasszizmus, az antiszemitizmus, az iszlámellenesség, valamint a kisebbségek szegregálása elleni küzdelem.

Kezdjük a menekültek helyzetének vizsgálatával!

A német Tagesspiegel a következőkről adott tudósítást múlt heti számában:

- Ismét százak veszítették életüket Európa határainál,
- Európába tartó útjuk során négyszázan fulladtak a Földközi-tengerbe,
- menekültek egy csoportja az egyik csónakból 12 embert lökött a vízbe. Muzulmánok keresztények ellen: 12 halálos áldozat,
- hat nap alatt 11 000 ember ért partot Olaszországnál, a háború, az üldöztetés és a kilátástalanság elől menekülve,
- vasárnap este 900 ember fulladhatott vízbe, közülük 40–50 gyerek és 200 nő.

Matteo Renzi olasz miniszterelnök tájékoztatása szerint 28 túlélőt mentettek meg, 24 holttestet pedig kiemeltek a vízből.

A politikusok mindig ugyanúgy reagálnak.

Renzi Európai uniói csúcstalálkozó összehívását sürgette. A brüsszeli Európai Bizottságot közleményük szerint „mélyen megrázták a Földközi-tengeren történtek újabb fejleményei”. Ezek „határozott intézkedést” tesznek szükségessé, valamint

azt, hogy a „problémát gyökereinél kezeljék, azaz az anya- és tranzitországokban”.

A pápa tudatta „mély fájdmát”.

A német belügyminiszter „folytonos tragédiáról” beszélt, melyet Németországban és az Európai Unióban nem hagyhatunk figyelmen kívül. „Minden halálos áldozat több mint amit megengedhetünk.”

Központi szerepet játszik az embercsempészek ellen folytatott küzdelem. „Nem engedhetjük, hogy ezek a bűnözők emberek halálából hasznot húzzanak.”

Más politikusok azt követelik, hogy ismét bevezessék a korábbi „Mare Nostrum” elnevezésű tengeri mentőprogramot.

Ismétlődnek a reakciók és a követelések, de új kezdeményezés nincs.

Íme néhány további megrázkéztető adat: 2013-ban (frissebb adatok nincsenek) a menekültek száma világszerte meghaladta az ötvenmilliót.

Irakból 2014 eleje óta több, mint 2,7 millió embert üldöztek el. Szíriából a háború kezdete óta több, mint tizenkét milliót.

A menekült-katasztrófa súlyosabb, mint valaha. Itt a cselekvés ideje. Tudjuk, hogy nincs könnyű és gyors megoldás. Nyilvánvaló, hogy új mentőprogramra van szükség a Földközi-tengeren. Az idej halálos áldozatok száma meghaladja az ezret, a pénzhiány már nem lehet kifogás.

Folytassuk a következő kihívással: Európát három eltérő társadalmi és gazdasági helyzet jellemzi.

Az északi és közép-európai országok munkanélküliségi rátája alacsonyabb, gazdaságaik biztos lábakon állnak, a családokat hatékonyan támogatják, társadalmi rendszerük szilárd. A legfőbb problémák egyike, melyekkel ezen országoknak szembe kell néznie, a bevándorlók és menekültek támogatásának hiánya.

A kelet-európai országoknak más jellegű kihívásokkal kell szembenézniük. Az átlagkereset alacsonyabb, sokan a létminimum alatt élnek. A szociális rendszer még nem olyan fejlett, mint Nyugat-Európában, ekképp a settlementek központjai nagyobb hangsúlyt helyeznek a családok és a gyerme-

kek támogatására. Ezen országok sajátos kihívását képezi a hálózatfejlesztés, valamint támogatás biztosítása a hálózatok számára.

Európa déli országai vonatkozásában az egyik legnagyobb kihívást pedig az jelenti, hogy közülük egy sem tagja szervezetünknek. Bízunk benne, hogy ez idővel változik. Ezen országok fiataljai körében magas a munkanélküliség, a gazdaságok bizonytalanok, nélkülözik a szociális struktúrákat. Ez utóbbi téren nagyon rossz a helyzet. Az egészségügy mostanra megszűnt, a kormányzatnak strukturált és valós tervet kell kialakítania a gazdaság fejlesztésére vonatkozóan.

Állandó kihívást jelent a béke megőrzése Európában. Mikor emberek Európára gondolnak, legtöbbszörnek egy békés kontinens jut az eszébe. Ugyanakkor, okulva a legutóbbi ukrainai konfliktusból, s a korábbi Jugoszlávia régebbre visszanyúló viszályaiból, féken kell tartanunk a feszültségeket, s tudatában kell lennünk a felszín alatt rejlő problémáknak.

Az általam említett utolsó kihívás, amellyel számot kell vetnünk, az etnikai sokféleség bevonásának támogatása. Ezzel együtt jár az antiszemitizmus, a rasszizmus és a diszkrimináció elleni fellépés is. Ebből a szempontból sajátos jelentőséggel bír a Németországban élő Pegida-csoport (Az Európai Hazafiak a Nyugat Iszlamisálódása Ellen /[Pegida](#)/

elnevezésű mozgalom Németországból indult ki, Drezdából, 2014 októberében.), valamint a fennálló iszlámellenesség Európában.

Most, hogy számba vettük a kihívásokat, megvizsgálhatjuk, mit tehetünk mi, mint szomszédsági és settlement házak.

A menekültügyi politikán sajnos nem áll módunkban változtatni. Ugyanakkor, befolyásolhatjuk, hogy országainkban hogyan kezelik a menekülteket. Németországban, például, egy program segíti a menekültek beilleszkedését közösségeinkbe. Kísérők segítenek hivatalos ügyeik intézésében, beiskolázásukban, stb.

2016-ban Németország ad otthont az IFS konferenciának, a következő munkacímekkel: „Mozgásban – Menekültek, Migránsok és Bevándorlók”. Egyik célja, hogy utat mutasson a félelemtől a nevelés felé.

Európát egyetlen egységként kezelni félrevezető. Tulajdonképpen 50 országból áll, 50 eltérő kormánnyal, szociális és gazdasági helyzettel. 28 európai ország tagja az Európai Uniónak. Tudásunkat és tapasztalatunkat ötvözve, minden kihívásnak megfelelhethetünk.

Köszönöm figyelmüket!

A holland megközelítés

Paul Vlaar IFS

Hollandiában jelenleg több, mint 200 000 embert foglalkoztat a szociális szféra. E szakemberek közül körülbelül 55 000 dolgozik a szociális ellátás és a szociális szolgáltatások területén. Munkavégzésük magas színvonalának megőrzése érdekében szakmailag is naprakésznek kell maradniuk, s folyamatosan előre kell jelezniük az újabb fejlesztések szükségességét. A szakmások szüntelen folyamat, mely a szakma tartalom- és tudásfejlesztését, a szakember szervezeti és társadalmi szerepét, valamint szakmai felelősségüket és felelősségre vonhatóságukat érinti.

A jóléti társadalomtól a részvétel társadalmáig

A második világháborút követő időszakban Hollandia minden polgára számára biztosította a szociális jólét és ellátás magas színvonalát, mind az előnyösebb helyzetben lévő, mind a sérülékenyebb emberekre kiterjedően – ilyenek a mozgáskorlátozottak vagy a pszichikai problémákkal küzdők, az idősek, a veszélyeztetett gyermekek, a bevándorlók, valamint a hátrányos helyzetű térségekben élő emberek. 2000 óta a holland politika egyre neoliberálisabbá vált, s a szociális rendszer költségeinek csökkentése céljából az egymást követő kormányzatok új szociális rendszert építettek. E folyamat 2015-ben az új jogi szabályozás életbe lépésével fejeződött be.

Az ebben rejlő elképzelés szerint a polgároknak sokkal jobban kézben kell tartaniuk az életüket, csakúgy, mint közösségeiket, de néha még magát a társadalmat is. Ekképp, nemcsak az önkormányzatoknak kell változtatniuk munkamódszereiken, hanem a szociális ellátást biztosító szervezeteknek és a szakembereknek egyaránt.

A holland szociális szféra főbb változásai

A szociális politika decentralizációja és támogatás biztosítása 394 önkormányzat számára:

- szociális ellátás és szociális szolgáltatások biztosítása 1980 óta
- otthoni ápolás, házi gondozói szolgálat, szociális ellátás 2008 óta (A szociális támogatásokról szóló törvény)
- a kiszolgáltatott emberek támogatása (mozgáskorlátozottak, pszichiátriai betegek, idősek) (2015)
- gyermek és ifjúsági ellátás 2015-től
- munkaerő-integráció 2015-től
- oktatási támogatás 2014-től

E decentralizáció vezérfonala, hogy az ellátást többé nem nagy, távol eső, erdőben vagy vidéken rejtőző intézmények biztosítják. Az elképzelés szerint a kiszolgáltatott embereket is be kell vonni a társadalomba, az emberek közelében kell élniük, melyben saját szociális hálózataik támogatják őket, s melyhez a szükséges szakszerű segítséget is megkapják. Vagyis, a decentralizáció az intézmények megoszlását is magával hozta.

Következmények a szociális szakemberekre nézve

Az elmozdulás fő velejárája, hogy a szociális munka visszatér a szakma lényegéhez – ahhoz a lényeghez, melyet az Új Stílusú Szociális Munka (New Style Social Work) még inkább nyomatékosít. Az elmúlt évtizedekben a szakma e lényegét – mely a problémákkal küzdő sérülékeny polgárok támogatása – gyakran árnyékkolták be közigazgatási eljárások, mint az eredményekre vonatkozó részletes megállapodások, valamint a tevékenységek szoros ütemezése. Kevés idő maradt a tényleges segítségnyújtásra és a polgárok megismerésére. A kitűzött célok elérése és az ügyforgalom annyira lekötötte a dolgozókat, hogy a tényleges szociális munka, a polgárnak történő segítségnyújtás, háttérbe szorult. Mára ismét kezd előtérbe kerülni. A szakembereket arra ösztönzik, hogy kezdeményezzék a polgárokkal történő kapcsolatfelvételt, hogy biztosítsák a legmegfelelőbb stratégiát a problémák megoldásához, valamint, hogy elkötelezett és vállalkozó szellemű attitűdöt tanúsítsanak. Szerencsére épp ez motiválja legtöbbjüket.

Meg kell jegyeznünk azonban azt is, hogy az átalakuláshoz a költségvetés jelentős megszorításai társultak. A 2008-as válság óta a szociális szféra költségvetésének 30 %-át 15%-kal csökkentették. A decentralizáció eredményeképp várható egy további, ún. hatékonysági megszorítás, mely nyomán újabb 25%-os csökkentés lép életbe, ezúttal 50%-ra. A szociális munka bizonyos részei teljesen eltűntek, vagy felükre csökkentek. Az új felelősöknek, a helyi önkormányzatoknak, szüksége van az elérhető, vagy még képzettebb szakemberekre. A szféra szorongatott helyzetbe került, de ez egy rendkívüli szituáció.

Integrált és interdiszciplináris megközelítés

Az új szociálpolitika, mely a polgárok erősségeire fektet hangsúlyt, s melyben a polgárok egyre inkább hozzájárulnak a szociális munkához, megfelelő szakembereket kíván. Ennek elérése érdekében az új szakember „jelen van”. Ez azt jelenti, hogy a szakember látható és elérhető (segítségre szoruló) polgárok számára. Nem az irodájából vagy a szolgálati helyiségből irányít, hanem az emberek otthonában nyújt segítséget, vagy ott, ahol a közösségek találkoznak. Minden problémával foglalkozik, a közösség tagjaként dolgozik, mindig elérhető, és szakszerű segítséget hív, ha szükséges. Az új típusú szakember aktív a kiszolgáltatott emberek-

kel való kapcsolat kialakításában, s arra ösztönzi őket, hogy vállaljanak felelősséget önmagukért. Kellő időt szán a polgárok kérdéseinek megválaszolására, valamint arra, hogy segítsen saját erősségeik felismerésében és azok alkalmazásában. A szakember rendkívül igényorientált, s megfelelő választ ad a polgárok tényleges kérdéseire, jó megoldást talál problémáikra.

A legtöbb önkormányzat egy integrált megközelítést választott, s interdiszciplináris csapatokkal dolgozik.

Integrált megközelítés Hollandiában

Az alapkoncepció arra irányul, hogy a kiszolgáltatott emberek saját élőhelyükön, lakókörnyezetükben maradhassanak, melyben segítségükre van saját hálózatuk, valamint támogatást kapnak szakemberektől és önkéntesektől. A szakemberek a képessé válást ösztönzik, azt, hogy a polgárok az önállósulás és az önirányítás kialakítása érdekében vegyék igénybe saját informális hálózataikat. A szakmai támogatás az élet minden területére kiterjed. Jobb, ha a szakember egy szociális csapat általános szakembere, mint ha specialista egy tagolt intézményben. A szociális csapatok összetétele széles skálán mozog Hollandiában. Minden önkor-

mányzat saját modellel rendelkezik. A szociális csapatok tagjai származhatnak az alábbi szférák mindegyikéből vagy némelyikéből:

- Szociális munka
- Közösségszervezés
- Szakápolás
- Otthoni ápolás
- Ifjúsági munka
- Adóssági tanácsadás
- Munkavállalási tanácsadás
- Mozgáskorlátozottak szociális gondozása
- Mentálhigiénés gondozás
- Idősgondozás
- Közegészségügy
- Közösségi iskola

A szociális csapatok egy kerület vagy szomszédság lakói számára nyújtanak alap szintű támogatást. Az összetettebb problémákhoz speciális szolgáltatások igénybe vételét javasolhatják.

A szakemberek kompetenciái

A szociális szféra új feladataihoz a Movisie egyesületekkel, munkáltatókkal, szakmai szövetségekkel, valamint szakmai gyakorlati képzésekkel létrejött együttműködése keretében kidolgozta az új szociális szakemberek 10 kompetenciáját. Számos kompetencia visszatérést jelent a szociális munka gyökereihez. Mára azonban a szociális munkának a jelenlegi neoliberális társadalom új kontextusába kell illeszkednie, melyet a sokféleség, az individualizmus és a társadalmi kohézió hiánya jellemez.

A szociális támogatást nyújtó szakemberek 10 kompetenciája (Movisie 2013)

Szakmai profiljuknak, a szakmai sztereotípiáknak és szabályoknak megfelelően, a szociális munkások szakszerűen és eredményorientált módon dolgoznak.

Világossá teszi a kérdéseket és a problémákat

A szociális munkás meghallgatja a polgárokat és hálózataikat, nyíltan és aktívan vállal részt problémáikban és megbízik bennük. Szakszerűen alakít ki velük bizalmi viszonyt, folytonosan felméri az elvárásokat, a kéréseket, a lehetőségeket és teret enged ezeknek, hogy így biztosítsa a konkrét kérdés vagy igény megértését. Konkrét kérdések feltevése a legfontosabb munkájában.

Támogatja az erősségeket és az önrányítást

A szociális munkás útmutatást ad egyének, önkéntesek, családok és csoportok számára, hogy megtalálják a választ kérdéseikre. Motivál, informál, támogat, tanácsot ad, segít a készségek fejlesztésében, a döntéshozásban, saját hálózataik feltárásában, valamint saját és hálózataik erősségeinek fokozásában, hogy a kívánt célt elérjék. Ha a polgárok nem tudják kihasználni saját erősségeiket, és nincsenek hálózataik, a szociális munkás továbbra is támogatja őket, vagy átadja másnak gondozásuk felelősségét.

Elérhető és közeledik az emberekhez

A szociális munkás ismeri az embereket, s az emberek is ismerik őt. Személyesen is könnyen elérhető, az embereket saját lakókörnyezetükben keresi fel, hogy megismerje lehetséges (esetenként a mások által felderített) kérdéseiket és problémáikat, valamint felajánlja támogatását. Munkája mindenkor területén a politikaalkotókkal és együttműködő partnereivel szemben magabiztosan lép fel, s nyilvánvalóvá teszi, hogy a helyi társadalomról alkotott tudása megbízható.

A felelős viselkedés népszerűsíti

A szociális munkás arra ösztönzi az ügyfeleket, a nem hivatásos gondozókat és a polgárokat, hogy az alávetettség helyett a felelősségteljes viselkedést válasszák. Visszakérdez, új belátásra vezet. Ügyfeleit és a polgárokat a korlátozó mechanizmusokból való kitörésre ösztönzi. Az ügyfelekkel és a polgárokkal közösen új, a képességeik számára megfelelő megoldásokat keres és elősegíti a hatékony viselkedés elsajátítását.

Bevonásra törekszik és részvételre ösztönöz

A szociális munkás bevonásra és felelősségteljes munkára törekszik, valamint igyekszik a polgárok képességeit oly módon előnyükre fordítani, hogy ez által javuljon saját helyzetük. Azt a nézetet képviseli és népszerűsíti, mely szerint az önrányítás, a részvétel, és a társadalmi kohézió területein a polgárok saját kérdéseik birtokosai. A polgárok önmozgósítása, valamint a szükséges beavatkozás közötti egyensúlyt keresi, s képes időzíteni a szakmai színvonalú kezdeményezések különböző fázisait.

Összekapcsolja a közös és az egyéni megközelítéseket

A szociális munkás összekapcsolja az egyéni kérdéseket és problémákat az önkéntesek, az aktív polgárok, és a szervezetek munkájában rejlő lehe-

tőségekkel, mind egyéni, mind kollektív szinten. Ezzel elősegíti a kölcsönösséget, a társadalmi kohéziót, és a szociális problémák együttes megközelítését. Támogatja és tanácsokkal látja el az önkénteseket és az aktív polgárokat, hogy munkájuk optimális eredményeket hozzon

Együttműködésre kész és megerősíti a hálózatokat

A szociális munkás megerősíti az ügyfelek és a polgárok hálózatait. A polgárok, a szakemberek, a szövetségek, a vállalkozók és a politikaalkotók között partnerviszonyokat hoz létre és támogatja ezeket, hogy ily módon átfogó és hatékony megközelítést tegyen lehetővé. A szociális munkás kiterjedt hálózattal rendelkezik. Megosztja a felelősséget, segítségül hívja mások szakértelmét, átadja saját szakértelmét, s interdiszciplináris együttműködésen alapuló tevékenységekben vállal részt,

Sokféle rendszerben mozog

A szociális munkás otthon érzi magát az ügyfelek és a polgárok közegeiben, s jól kommunikál a partnerszervezetekkel, valamint a politikaalkotókkal. A polgárokkal, a szakemberekkel és az intézményekkel kialakított viszonyaiban képes perspektívát váltani, s kapcsolatot tud teremteni az eltérő közegek között. A szociális ellátás és jólét terén kérdések, megközelítések és megoldások széles skáláján mozog, s képes ezekkel szembenézni.

Megérti a viszonyokat és előre látja a változást

A szociális munkásnak "antennája van" a polgárok és a szervezetek közötti szociális viszonyok érzékelésére. Látja és felismeri a lehetőségeket, a problémákat, és a hiányosságokat; ez lehetővé teszi számára, hogy a polgárokkal közösen, preventív és proaktív módon keressen megoldásokat. A vonatkozó csoportok esetében napirendre tűzi a hiányosságokat és a lehetőségeket. A problémák kieleleződése vagy halaszthatatlansága esetén időben cselekszik.

Szakmai térben dolgozik és vállalkozó szellemű

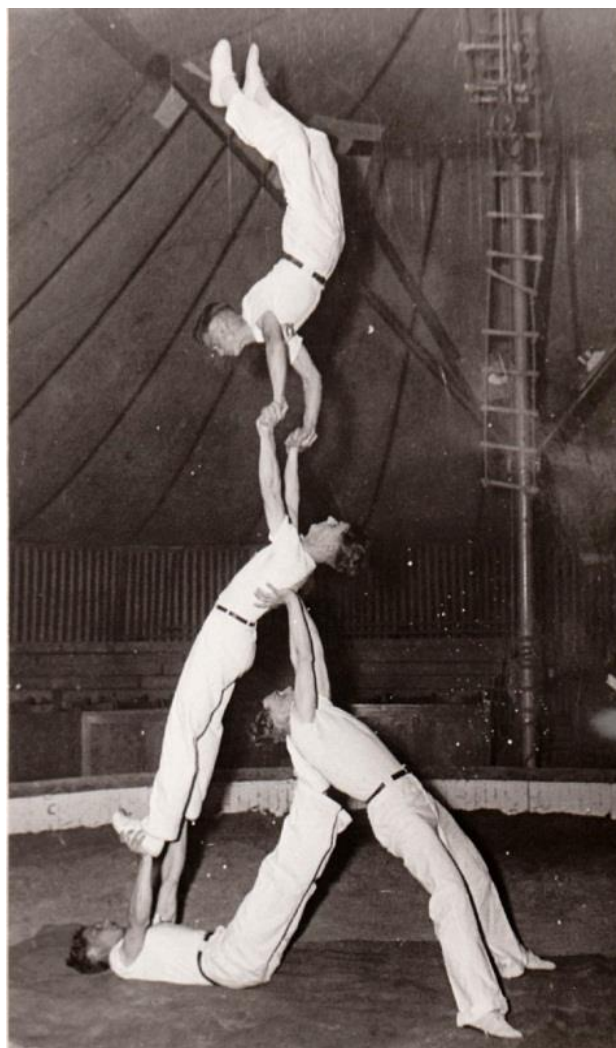
A szociális munkás a polgárokkal, a szervezetekkel és a szakemberekkel együtt, egy optimális szakmai térben alakítja ki a lehetőségeket és a próbálkozásokat. Ahol e szakmai tér hiányzik, ott képesnek kell lennie annak kialakítására. A lehető legjobb minőséget biztosítja, megoldásra orientált, rugalmas és eredményes, és rendszeresen reflektál cselekvéseire. Bemutatja az eredményeket, tanul a

tapasztalatokból, s ezek megosztja kollégáival, partnereivel.

Képessé tétel a szociális munkában

A szociális munkások új feladatai egyre inkább ügyfeleik, a polgárok, és mások önállósulására irányulnak. Ugyanakkor a szociális munkások önállósulására is nagy szükség van, nagyobb, mint valaha. Hollandiában csak 4000 szakember tagja valamilyen szakmai szervezetnek (kb. 3,6%), s csak egy kis számuk regisztrált. Az elkövetkezendő években befektetünk a szociális munka szakmaiságának növelésébe, valamint a szakmai minőség és innováció fejlesztése számára szükséges infrastruktúra létrehozásába. Ez azonban csak akkor hozhat eredményt, ha a holland szociális munkások elismerik felelősségüket és kézbe veszik saját önállóságuk kérdését.

[Movisie](#), Hollandia, 2015. május

Közösségi házak a Gyerekesély Programban

Kecskés Éva

„Miénk itt a tér, mert mi nőttünk itt fel,
A ház is a miénk, mert mi viseljük el,
Nekünk kevés fény jut, árnyékból van több,
Sötét szobánkban a pók rossz hálót köt.
Miénk itt a tér, miénk itt a tér.

A mély udvarokban csak ecetfa nő,
A lépcsőn, melyen járunk, elkopott a kő,
Miénk itt a tér, mert mi nőttünk itt fel,
Ismerős a fűtty, és egymásnak felel.

Miénk itt a tér, miénk itt a tér.

Csavarogtunk mi már sokszor délután,
Ápolt kerteken, hol elfeküdt a nyár,
És ha este lett és indultunk haza
Visszafogadott minket ott a tér dala.

Miénk itt a tér, miénk itt a tér.”
(Dalszöveg az LGT zenekar Aranyalbum c. lemezéről
Szerzők: Adamis Anna, Presser Gábor 1978.)

Kutatási adatok bizonyítják, hogy a szegénység aránya, mélysége nő, és egyre inkább falusi jelenség. Természetesen nem felejthető a városokban tapasztalt nyomorúság sem, de most a rossz helyzetű régiók problémáiról beszélünk elsősorban. Ebből adódik a hátrányos helyzetű, ill. leghátrányosabb helyzetű kistérségekben a gyerekszegénység csökkentésének kiemelt fontossága – e gondolat vezérelte a TÁMOP 5.2.3-as leghátrányosabb helyzetű (LHH) kistérségek számára kiírt pályázatok eszmeiségét, ebből a megfontolásból született meg a komplex Gyerekesély Program gondolata.

A 2007-es [Legyen jobb a gyermekeknek!](#) Nemzeti Stratégia (továbbiakban NS) a gyerekesélyek növekedését, a szegénység átöröklődésének csapdáját különböző összehangolt intézkedéssel, komplex, a megszokott ágazati működés helyett a szakterületek értelmes együttműködésével, s jó néhány kulcs-jelenség, szakterület prioritizálásával fogalmazta meg. A javaslatok 25 évre szóló, egy generációs cselekvési útmutatást írtak le kutatásokkal, folyamatos monitorozással.

A NS pontosan lefektette azokat a horizontális és vertikális prioritásokat (részletesen ld. az NS-ben! *A szerk.*), amelyek a gyerekes családok esélyeit elmozdíthatná a holtpontról, de ezeknek a szakterületeknek csakis az együttes, komplex „összeműködése” eredményezhet valódi, majdan mérhető hatást. Mivel azonban hazai források nem álltak/állnak rendelkezésre e prioritások terepen történő megjelenítésére, így nem meglepő, hogy az egyébként is kiemelt európai uniós célokra fordítható keretből íródtak ki úgynevezett TÁMOP-os pályázatok (társadalmi megújulást támogató operatív programok), amelyek az uniós pályázatok természetéből adódóan projektek formájában valósulhatnak meg. Hosszú távú szociálpolitikai indítatású programot nehéz 2-3 éves futamidejű projektekből megvalósítani, ezt ma hazánkban minden szervezet, szakember pontosan tudja és érti, aki a területén tapasztalható anomáliákat, egyenlőtlenségeket kezelni, javítani szeretné. A Kistérségi Gyerekesély Projektek ennél fogva a folytatáshoz szükséges új pályázati források kiírásában reménykednek.

A TÁMOP 5.2.3-as LHH pályázatok célja

2009-2012 között összesen 23 kistérség számára nyílt meg a lehetőség 4-600 milliós pályázati támogatás elnyerésére. Pályázni három körben lehetett, időben elhúzva. A nyertes kistérségek a következők voltak:

Első körben: a baktalórántházi, bányaterenyeyi, hevesi, kisteleki és sásdi kistérségek;

Második körben: a csengeri, jánosalmi, mezőcsáti, ózdi, sarkadi és szigetvári kistérségek;

Harmadik körben: az abauj-hegyközi, berettyóújfalui, encsi, edelényi, gönci, fehérgyarmati, kádarkúti, mátészalkai, nyírbátori, szerencsi, szikszói és vásárosnaményi kistérségek.

A KSH mutatók alapján meghatározott leghátányosabb helyzetű kistérségek rendelkeznek több, egymást erősítő gazdasági-társadalmi problémával, amelyeket a földrajzi szegregáció tovább súlyosbít. E térségekben jellemzően nagy, szinte mindenütt átlagon felüli a gyerekszegénység, ami összefügg a fejlesztéspolitikai szempontból fontos jelenségekkel: demográfiai (magas gyermekszám, csökkenő népességszám), súlyos egészségügyi, lakhatási, közoktatási helyzet, foglalkoztatási, munkaerő-piaci problémák (magas, országos átlagot meghaladó munkanélküliség).

Az LHH kistérségek kvázi pozitív diszkriminációja újszerű elképzelés megvalósítására irányult. A TÁMOP 5.2.3 először is ez egy meghívásos pályázat volt, tehát elkülönített forráshoz jutottak a kedvezményezettek, a szokásos pályázati versenyt kihagyva. Másodsorban: a pályázatok tartalmában a beavatkozási területek voltak csak előírva, néhány kötelező és ágazati együttműködést szorgalmazó elemmel – maguk a kistérségi szereplők munkálhatták ki pályázatuk tartalmát, az általuk legjobban ismerhető helyi szükségletekre építve.

A pályázat kiírás ugyanis már építhetett az NS-hoz kapcsolódó alkalmazási kísérlet tapasztalataira, amelyet Nógrád megyében, [Szécsényben](#) 2006-ban kezdtek megvalósítani. A később alapított [Gyerekesély Közhasznú Egyesület](#) honlapján megtalálható és ingyenesen letölthető a tapasztalatok összegzése: *Az ötödik év után. Egy félbeszakadt akciókutatás története 2006-2011* „Az akciókutatás öt év munkájának legfontosabb eseményeit, tanulságait, a Ferge Zsuzsa vezetésével megalakult Gyerekszegénység Elleni Programirodának (MTA GYEP) 2006 és 2011 közötti terepmunkáját próbálja meg összefoglalni” – írják a szerzők ugyanott. E munka tapasztalatai hozzájárultak más programok, így a

kistérségi kiterjesztés helyi megvalósítására irányuló módszerek, új szolgáltatások bevezetésének javaslataihoz is.

Ezért történhetett meg, hogy az TÁMOP 5.2.3-as projektnek már az előkészítő-tervező szakaszában is szakmai és módszertani folyamatát támogatója volt a különböző átalakulásokat átesett TÁMOP 5.2.1. kiemelt projekt, s hogy tulajdonképpen ebből „nőtt ki” a kistérségi kiterjesztés, maga a TÁMOP 5.2.3-as pályázat.

A meghívásos kistérségi pályázatoknak több kötelező és kötelezően választható tevékenysége volt. Mindhárom körben a kiírásban szerepelt legalább egy settlement jellegű közösségi ház létrehozása.

Ez az ábra a Gyerekesély Programból létrejött közösségi házak elhelyezkedését mutatja Magyarországon területén. Látható, hogy a LHH kistérségek (a kistérség azóta megszűnt közigazgatási fogalom, helyette a járási rendszer jött vissza) a „végeken”, karéjban találhatók.

A szolgáltatás-hiányos és gettósodó, illetve a szegregátumokkal rendelkező települések közösségi szolgáltató házaival való ellátása jó kezdete lehet egy settlement szemléletű szegénységellenes program végrehajtásának. Maga a gyerekesély program projektben történő bonyolítása jelentősen megnehezíti azt a szociálpolitikai folyamatot, amelynek egyik legfontosabb célja a szemléletformálás. Egyrészt, mert mint azt már említettem, a projekt adott időintervallumban zajlik, másrészt azért, mert a helyi megcsontosodott nézetekkel nem könnyű megküzdeni. Utóbbi a döntéshozókra éppúgy vonatkozik, mint a szolgáltatásokat ellátó helyi szakemberekre, természetesen vannak kivételek.

Az biztos, hogy a plusz forrás nélküli és többnyire eszköztelen, kiégett szakemberek számára motivációt, módszereket és reményt hozott a Gyerekprogram. Leginkább ott, ahol a szakmaközi együttműködések – kötelező tevékenység a projektekben – tartalommal tudták megtölteni, s nem hagyták ellaposodni. Azok a munkatársak, akik a közösségi házakban dolgoztak/dolgoznak, vagy a gyerekprogram más területén, terepen, mélyen elköteleződtek ebben a nehéz, de szép munkában. Minde mellett nyilvánvaló, hogy magának a nem kis összegű forrásnak, amelyhez az adott kistérség jutott, számtalan várt és nem várt hatása is volt.

Az elején az egyik legnépszerűbb elemnek az ERFA (beruházási) keret bizonyult leginkább a döntéshozók körében. Jelentős százalékot tett ki ez a

forrás, s az első körben még építkezni is lehetett az ERFA terhére, a második és harmadik körben már csak felújításra volt mód. Ebből jöttek létre a közösségi házak és a szintén kötelező Biztos Kezdet gyerekházak. Utóbbiaknak volt már módszertani és megvalósított múltja, tapasztalata. Ezek a tapasztalatok beépültek a pályázati kiírásba, ajánlás és kötelezés formájában.

A konzorciumi végrehajtás több esetben is előnyös együttműködések hozott a program megvalósítása során. Megjelenhettek ugyanis azok a civil szervezetek, amelyek hasonló munkát végeztek eddig is, csak sokkal kisebb forrásokból, másrészt olyan módszerekkel, amelyek az állami ellátásokban nem, vagy csak korlátozottan tudtak megjeleníteni. Ez sem volt minden esetben zökkenőmentes együttműködés (pl. a táborozásokba, szabadidős programokba bevont gyerekek kiválasztásának szempontrendszer nem mindig esett egybe a gyerekesély program hátrányos helyzetű gyerekeivel), de a futamidő végére a szempontokban is sikerült többnyire konszenzusra jutni. Ehhez feltétlenül szükség volt a kiemelt projekt következetes odafigyelésére és külső facilitálására. A civilek módszereinek beemelését segítette például a Civil Kollégium Alapítvány 30 órás közösségfejlesztő képzésének beépítése a pályázat megvalósítói számára.

A kistérségi gyerekesély program egyik legnagyobb nehézségének a projekten belüli programok megvalósítása bizonyult (vagy legalább elkezdni úgy, hogy valamilyen halvány esélye legyen a fenntarthatóságnak). A projekttervezés és végrehajtás egyik nehezen kezelhető jellemzője az indikátor-kényszer. A program egészéről nem beszélve, a közösségi házak, szolgáltató terek vonatkozásában

ez nem okozott problémát. Csakúgy, mint a „célzás” és az ún. „célcsoport” elérése sem, hiszen a kívánatos alacsony küszöb és maguk a szolgáltatók bevonzzák a házak környezetében élő gyerekeket, fiatalokat. A felnőtteket, gyerekes családokat szintén, akiknek természetesen más jellegű szolgáltatásokat biztosítanak a házak. Ilyenek pél-

dául az ügyintézés segítése, a kihelyezett ügyfélfogadások (családsegítő, gyejő, védőnő), az internet elérés, a komfort szolgáltatások (mosás, tus) biztosítása stb. Ezek túlnyomórészt az adott település fejlesztési kapacitásának hiányosságaiából fakadnak, hiszen éppen ezért (is) szerveződnek ide, az lh-s, gettósodó, szolgáltatás-hiányos kistelepülésekre ezek a közösségi szolgáltató terek. A gyerekeknél prioritás az, amihez nem jutnának hozzá a program nélkül (különböző fejlesztő, kompetenciát növelő, tanulást segítő foglalkozások, de a szabadidős lehetőségek is, mint például a nyári napközi, tábor, kirándulás, egyebek). Mindezek lehetőségek, de a tevékenységi palettát a helyben felmért, a szolgáltatás során kikristályosodó helyi igények figyelembevételével kell összeállítani, s az esetek döntő többségénél ez így is van. Ezért nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy mennyire fontos jól képzett szakembereket foglalkoztatni a közösségek házaiban, ez a kiírásnál is feltétel volt. Fontos a tervezés, a folyamatos értékelés, a „ránézés” a munka irányára, céljaira. Fontos gyakorolni a lakosság bevonásának különböző módszereit, s a motivációt fenntartani. Mindez nem megy tudás, ismeretek nélkül. Rendkívül jó hatású az elkötelezett önkéntesek megnyerése és megtartása.

Tapasztalat, hogy a házak megítélésében, helyi kommunikációjában nagy szerepe van a közvetle-

nül a gyerekekre irányuló tevékenységeknek. Ez sikeresnek mondható a megvalósítók szemében is, akik egyébként éppen a közvetlenül megélt események hatására, a helyiekkel mindennél fontosabb kapcsolatok kialakulása következtében mélyen elköteleződnek a közösségi házas munkában, közvetve pedig a gyerekprogram céljaiért.

Ezzel együtt nagyon fontos leszögezni, hogy az indikátor-kényszer ne írja felül a gyerekprogram kívánatos integratív törekvéseit! Az indikátorok ugyanis többnyire a hh-s, hhh-s gyerekekre és családjaikra irányulnak, s megvan a veszélye, hogy a számok teljesítése, valamint a házak helyének kijelölése miatt egy (újabb) szegregált szolgáltatás jön létre. Ez magában hordozza a stigmatizációt, a kirekesztés veszélyét, amely ma egyébként is új és új formákban jelenik meg, párhuzamosan a szegénység mértékének súlyosbodásával; a jövedelmi olló szélsőséges nyílásával. E folyamat kárvallottjai a gyerekesély programok célközönsége, s megkerülhetetlen a helyi szemlélet elfogadóbbá tételére való törekvés. Ez a munka nem könnyű, elsősorban a terepen dolgozókra vár, amihez minden segítség megilleti őket, sőt kötelező, hogy képzésekkel, szupervízióval, team-munka biztosításával támogatást kapjanak, mert ezek a közösségi házak még a settlement-jelleg elején járnak. Bár tevékenységekben is, módszereiben szintén javasolt a settlement-módszertan és szellemiség, de ezen az úton csak azok a házak járnak előrébb, ahol volt már a tevékenységükben közösségfejlesztő előzmény. Ezekben a helyeken kiválóan lehetett a megkezdett munkára építkezni. E kezdemények is többnyire projektekből indultak, s szükségük volt a folytatáshoz újabb forrásokra, ami ismét csak a „projektből folyamatot/programot” generálás nehézségét mutatja. Settlementet csinálni – hosszabb folyamat egy-egy projektnél.

Az, hogy esetlegesen más, azonos időben futó helyi eu-s fejlesztésekkel való együtt(nem)működés mennyire a projekt szemlélet, vagy a szakmák közötti megosztottság következménye, még kérdés. Gyanítható, hogy a szakmaköziség, az együttműködés kultúrája nem optimális még Magyarországon. Ebben is igyekszik a kiemelt Gyerekesély Program mintát, módszertan adni – több-kevesebb sikerrel. A közösségi házaknak adott a lehetőségük arra, hogy közösségfejlesztést, közösség építést generáljanak-végezzenek. Ezért fontos, hogy a hozzáférés alacsony küszöbű és integratív szemléletű legyen (nem csak hhh-s „indikátor” gyerekek élnek a településen, bár számuk egyre nő), hogy a nyitva tartás

a helyi igényekhez alkalmazkodjon (lásd egész napos iskolai tanítás), vagyis markánsan jelen kell lenni a falu életében, hiszen így tudhat settlement-jellegű házzá is válni a közösségi ház. Mindehhez kívánatos a közösségi szociális munka eszköztárát használni, hiszen nem titkolt cél, hogy a helyi közösségépítés és közösségmegtartás bázisa legyen a gyerekprogramból létrehozott settlement-jellegű közösségi ház. A gyerekprogram (komplex jellegéből adódóan) alkalmas lehet olyan alapot adni szemléletével, amelyre más, differenciált, szakterületi projektek ráépülhetnek.

A gyerekprogramok futamideje alatt számos változás történt a jogszabályi környezetben, ami jelentős nehézségeket okozott, újratervezést igényelt. A legmarkánsabb változás kétségtelenül a köznevelés területén zajlott, az egész napos tanítás bevezetésével, a KLIK megalakulásával. Túl azon, hogy változtatni kellett például több helyen a közösségi házak nyitva tartását, az iskolai szociális munkát vállaló kollégák tevékenységében szükséges volt korrekciókat végezni, de ezek inkább a területek együttműködési kényszerét hozták, ami végső soron a szinergiákat is erősítette. A komolyabb problémát a munkatársak fluktuációja okozta. A pedagógus életpálya modell bevezetésével sok kiképzett kolléga ment el biztosabb, határozatlan idejű munkahelyre. Kezdődhetett ismét a tanult szakemberek keresése. A külföldi munkavállalások nagy száma is jelentős nehezítő tényező.

A kistérségi gyerekprogramokban a közösségi házak rendszeres igénybevétele (számokban is) messze a legjobb. Ezt a kötelezően vezetendő online monitoring rendszer adatai is alátámasztják. A MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély Csoport honlapján olvashatóak erre vonatkozó [adatok](#).

2009 óta összesen 41 közösségi ház jött létre a 23 kistérségben. Különösen a harmadik körösöknél

elterjedt megoldás, hogy egy épületen belül jöttek létre a közösségi házak és Biztos Kezdet gyerekházak. A közös helyszín több módszertani problémát is okozott, de többnyire mindkét szolgáltatás igyekszik megőrizni a saját egyediségét ezekben a „társbérletekben”, és a pályázat előírásai nagyrészt kiküszöbölték a szakmai munkát gyengítő, nem szerencsés spórolásokat eszközökön, helyiségeken.

A Gyerekesély Program egyik gerince a stabil (építészeti, bázis jelleggel létrehozott) szolgáltatások köre: a közösségi házak, valamint a BK gyerekházak. Rendkívül fontos lenne, hogy ezek a házak folyamatosan működhessenek, azok nélkül a szünetek nélkül, amelyek a projektről projektre való életben maradáást kérdésessé teszik. A gyerekházaknak van már hazai finanszírozása, normatíva jellegű pályázat formájában. A kistérségi gyerekprogramokból létrejött közösségi házak számára is rendkívül fontos lenne hasonló, biztos forrás biztosítása. Kár lenne veszni hagyni a beleölt pénzt, energiát, elkötelezettséget. Nem utolsó sorban megelőzni a szolgáltatásokat igénylő és rendszeresen bejáró gyerekek és felnőttek újabb csalódását...

A projektzáró kiadvány megtalálható lesz [itt](#).

3933 Olaszliszka

Kovács Tímea Éva

2013 márciusában vette kezdetét az olaszliszkai közösségszervezési folyamat a település Dankó utcai szegregátumában. Gizey Péter közösségfejlesztő ekkor már másfél éve dolgozott hét bodrogmeni település között Liszván, és több elvetelt kezdeményezésen volt túl, amelyek a szegregátumi helyzet kezelését célozták volna, ha a helyi hatalmi viszonyok ezt meg nem akadályozzák. A tapasztalatok alapján az látszott, hogy az településfelmérés és a roma családok integrációját a többségi társadalom ellenállására hivatkozva az egykori polgármester nem támogatja, a településfejlesztését pedig a kisebbségi önkormányzat elnöke vetette el, mivel ilyen formán a szegregáció továbbra is fennállt volna.

Az utcán 9 ház áll, valaha 12 épült szocpolos támogatásból. A telep széléig vezetett aszfaltos út, ugyanitt van egy közcsap is, az egyetlen vízforrás. Csatornázás nincs, áram pár házban volt. A szemétszállítás sem volt megoldott, mivel kukák több háznál nem voltak, megfelelően felmatricázott pedig egy sem. A szemétszállító sokszor be sem hajtott az utcába. 2013-ban 11 nukleáris család élt a Dankó utcán és összesen 42 gyerek. 4 férfi dolgozott közmunkaprogramban, a többi felnőtt alkalmi munkából igyekezett kipótolni szociális jövedelmét.

Ajtóról ajtóra haladva kezdődött az emberek ügyeinek feltérképezése, majd közösségi beszélgetések során állították az érintettek fontossági sorrendbe azokat. Így elsőként a szemétszállítás ügyé-

vel kezdünk el foglalkozni. A helyzetben érintett szereplők a lakosokon kívül a Zemplén Hulladékkezelő Kht.; a polgármester, mivel a felgyülemlt szemét nagyrészt önkormányzati tulajdonon állt a

*Stratégiatervezés.
Fotó: Fercsák Elemér*

földhivatali adatok szerint; és a szociális ügyintéző, aki a családok lakhatási támogatásából visszatartotta a szemétszállítási díjat, esetenként olyanoktól is, ahol kuka sem volt. A közösség döntése alapján kerekasztal beszélgetésre hívtunk minden érintettet, ahol közös terv és felelősségvállalás született az ügy megoldása érdekében. A szemétszállító vállalta a meglévő kukák felmatricázását, és kedvezményes áron használt tárolókat ajánlott megvásárlásra. A lakosok 55 zsáknyi szemetet gyűjtöttek össze, ami a Te Szedd! program keretében került elszállításra, a hulladékszállító- és a szociális regiszter frissítésre került.

Másodikként az út leaszfaltozásának kiharcolása került sorra, ami mellett több érv szólt: a szemétszállító sem szívesen hajtott be esős időben az utca emelkedőjére, a kicsiket pedig szüleik szerint gyakran bántották iskolában, óvodában, amiért sárosan érkeztek. Ebben az ügyben a fő szerepet az utcán élő közmunkások töltötték be. Kampányt indítottak, melynek fő érve, hogy az aszfaltozási munkát elvégzik, a közmunkaprogramban van elég nyersanyag, a Dankó Pista út pedig az egyetlen olyan belterület, amelynek nincs burkolata. Elsőként brigádvezetőjüket nyerték meg szövetség-

*Dankó Pista utca
Fotó: Kovács Tímea Éva*

gesnek, majd egyre többeket, míg a polgármester engedett kérésüknek, így az utca közmunkásai elvégezheték az aszfaltozást.

A tél közeledtével a közösség felülbírálta korábbi listáját és a téli tüzelő ügye mellett döntött következőként. A megoldandó feladat immár sokkal nagyobb volt. Az ügyben roma és nem roma emberek egyaránt érintettek voltak a település szegényebb részein szétszórtan, becslések szerint az 1700 fős lakosságból közel 600-an. A tél és a tavasz időszaka ennek megfelelően az ő elérésükkel zajlott, új közösségi vezetők felkutatásával, kapcsolatépítéssel. A nyáron tartott közösségi beszélgetésen már a település több pontjáról érkeztek az ügyben érintettek, romák és nem romák egyaránt. Az összegyűltek két megvalósítandó stratégia mellett döntöttek. Egyrészt saját kapcsolati hálójuk mentén felkerestek helyi erdőgazdákat, akik közül egy beleegyezett, hogy irtásra szánt növendék fákat és tuskókat termelhetnek ki és munkájukért cserébe vihetnek haza az emberek.

Így 2014 augusztusában 15 liszikai roma család 80 m³ fát termelt és szállított haza ingyen, összesen 463.000 Ft. becsült értékben, ami 84 ember számára jelentett könnyebbséget a fűtési szezonban. Másrészt aktivistáink agitációba kezdtek annak érdekében, hogy a polgármester az előző évek gyakorlatától eltérően pályázzon szociális tűzifát a rászorulóknak. A nyomásgyakorlás az önkormányzati választások közeledtével különösen hatékonynak bizonyult a kezdeti sorozatos elutasító válaszok dacára. Mihelyt az ellenjelölt kampányában kiemel-

te a szociális tűzifa ügyét ígéretei között, a regnáló polgármester leadta a pályázatot, így 3,7 millió forintnyi tüzelőhöz juthattak a település lakosai rászorultság szerint. Ugyanekkor az őszi választások zárultával a település új polgármesterrel büszkélkedhetett, és teljesen kicserélődött Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, korábbi aktivistánk elnöklésével.

A szervezési folyamat támogatásaként a helyiek szükségleteinek megfelelően, rendszeres közösségi eseményeket szerveztek roma emberek fokozatosan bővülő létszámmal, utóbb több száz fős lakos részvételével, különös tekintettel a fiatalokra és gyerekekre, akik számára kevés tevékenység érhető el helyben. Ezek között egyaránt megtalálható játszóház, nyári tábor, Mikulás ünnepség, vetítés, Cigány-bál, Majális, Puja Gyesz (gyermeknap). A fiataloktól származó ötlet egy Facebook oldal is, ahol ezek az események láthatóságot kapnak. Ez lett a 3933.Sukar, azaz a település irányítószáma, ami gyakran felbukkan a helyi romákra tetoválva.

A liszikai fiatal romák visszatérő álma egy közösségi tér, melyet teljesen a sajátjukénak érezhetnek. 60 fő részvételével tartott közösségi tervezésen töltötték fel tartalommal ezt a jelenleg még képzeletbeli teret, ami az alvégen állna. A legfontosabb szempont, hogy maradéktalanul sajátjukénak érezhessék. Nem szeretnék intézményi vagy szervezeti befolyás alatt állni. Kitéve lenni a többségi társadalom irányításának, projektektől függni. Szerény eszközöket, sok játékot, és eltérő funkciókat helyeznek a házba, melynek már neve is van: Birkanyíró.

Az internet és a számítógép kulcsfontosságú, mert kinyitja a világot. Meséket néznének a kicsik, táncolnának, zenélnének, buliznának a nagyok. A fiúk edzőteremről álmodnak, az idősebbek a roma kultúrát ápolnák, romanit tanulnának. Van, aki tetoválna, graffitizne, van, aki haját vágna - a név is részben innen ered.

Az első zeter fa hazaszállítása.

Fotó: Kovács Tímea Éva

Legalább akkora álomnak tűnik a Birkanyíró ma, mint 2013-ban az aszfalt, a szociális tüzelő, az új kisebbségi elnök vagy a nyári tábor. De mára megtapasztaltuk már, hogy vannak álmok, amelyek hétköznapi hősök kitartó munkájával valóra válnak, még Olaszliszkán is.

Nyári tábor. Fotó: Sándor Kornél

Ifjúsági munka Hajdúhadházon

Kovács Annamária

A következőkben a Hajdúhadház településen folyó közösségfejlesztő munkámat fogom bemutatni. Konferenciánk sorrendjében Hajdúhadház az olaszliszkai folyamat ismertetése után következik. Kovács Tímea az imént elmondta nekünk, hogy közösség-szervező munkájuk Olaszliszván a Dankó Pista utcából, egy behatárolható területből nőtt ki, míg mi, a hajdúhadházi közösségfejlesztés során, az egész települést próbáltunk megszólítani.

Bemutatom röviden a várost. Hajdúhadház egy 13-14 ezres, nagy területen fekvő, falusias jellegű város, nagyjából félúton Debrecen és Nyíregyháza között, az Észak-Alföldi régióban. Földrajzilag a 4-es főút közelében található, ám nem annak nyomvonala mentén helyezkedik el, így a fő véréramból kiesik.

Az Életfa Segítő Szolgálat Egyesület munkája 2012-ben kezdődött itt, miután a Magyar Gárda vonult ezen a településen is. Ennek hatására az akkori családsegítő központtal és az önkormányzattal összefogva egy közösségfejlesztői folyamatba kezdünk. A helyi viszonyok feltárása, a közösségkutatás után 2013-tól intenzív munka kezdődött a Svájci-Magyar Civil Alap támogatásával.

A közösségi ifjúsági folyamat kezdete

Az én fő feladatomban a helyi ifjúsági élet fellendítése, a helyi ifjúság aktivizálása⁷ volt, s most egy kemény másfél éves munka végén vagyunk. A következőkben néhány szempont segítségével bemutatom a folyamatot, majd megpróbálok a konferencia kérdéseire is válaszolni.

A településen élő fiatalok egyik problémája az, hogy nincsenek közösségi terek, pedig ezek a széttagolt település sok konfliktusát oldhatnák – de ez nem csak hajdúhadházi probléma. Van egy központi művelődési ház, ami azonban, a település egészét tekintve, kevésbé kihasznál. Nekünk pedig kellett egy hely, ahol elkezdhetjük a közös munkánkat. Lassan lépegetve megvetettük tehát a lábunkat a művelődési ház alagsorában, s ott, a kisteremben kaptunk helyet heti egy alkalommal.

⁷ Hajdúhadházon több programelemmel dolgoztunk, melynek csak egy szelete volt az ifjúság. A közösségfejlesztő folyamat a továbbiakban a program egészét tekintve egy spirál tudott lenni, aminek a segítségével a hatások összeadódtak.

Fotó: Veres Hajnalka

Pályázati programunk fő szempontja a cigány-nem cigány lakosok közötti kapcsolatok, együttműködések és párbeszéd kialakítása volt és egy újfajta kommunikáció, mely az egész közösség jövőbeni fejlődését szolgálhatja.

Miután a munkánkhoz kaptunk teret és helyet, egy intenzív toborzást követően elkezdődhetett egy ifjúsági közösségi folyamat, mely aztán kiindulópontja lehetett a további építkezésnek.

Fejlesztői szempontok

Az alagsori kisteremben egy intenzív közösségépítő tevékenység kezdődött klubfoglalkozás keretében, főleg a helyiek érdeklődésére építve.

Fotó: Konyhás István

Hogy egy közösségi folyamat elinduljon, ahhoz külső fejlesztői módszerek és valamilyen innováció szükséges, amivel be lehet vonzani akár a fiatalokat, akár más korosztályok képviselőit, akik az együttlét alatt el is felejtik, hogy korábban nem is akartak egymással interakcióba lépni. Ilyen módszer például a fórumszínház, de tudott így működni a *kortárs mentorprogram*, vagy a *képzések*, és más *közösségi események* is, melyek igazán megmozgatták a város lakóit, s újszerűségükkel sok embert vontak be a folyamatba.

Arra is szükség volt, hogy olyan térré írjuk át a fejekben a művelődési házat, hogy cigány és nem cigány lakosok egyaránt bejöhessenek a programokra. Cél volt, hogy ez egy biztonságos tér legyen, ahol elfeledkezhetnek az emberek korlátaikról, félelmeikről. A fórumszínház módszere tudott így funkcionálni, hiszen az elkészült színdarabbal egy másik csoporttal is együtt kellett és lehetett dolgozni. A helyi idősek klubjának Őszikék csoportjával lett a fórumszínháznak köszönhetően egy közös pont: a színház szeretete, miközben a fiatalok az idősektől, a nyugdíjasok pedig a többségében roma fiataloktól rettegtek kölcsönösen. A közös színházazásban csodálatosan elfeledkeztek ezekről a korlátaikról. A fórumszínház utáni közösségi beszélgetés pedig teret adott arra, hogy a nézők belépjenek a színdarabba, és hogy megvitassunk fontos témákat a mindennapi életükből.⁸

Fotó: Veres Hajnalka

⁸ Két drámapedagógus segítette munkánkat: Balogh Flóra és Kosztyi Klaudia, akik összeszokott párosként már más terepen is dolgoztak, például a miskolci Avason:

<https://www.youtube.com/watch?v=duSNzoD5lv0>

Külsős fejlesztői szempontok mellett kiemelt feladat oldani a projektmunka formális kereteit és követelményeit, melyek egy valós közösségi folyamatban gátló tényezők. Sok embernek még egy jelenléti ív is riasztó. Éppen ezért úgy próbáltuk megoldani a közösségi folyamatot, hogy amit a program programelemek és események formájában ad, azt rugalmasan, puzzle-szerűen alkalmaztuk – éppen amire szükség volt.

Fontos momentuma a közösségi munkának, amikor odafordulunk az érintettekhez és feltárjuk, hogy mi az érdeklődésük, mik az érdekeik, mi mozgatja őket. A hangsúly ötleteik és érdeklődésük közösségbe csatornázásán van.

Fotó: Konyhás István

A belső fejlesztési szempontok nem csak tovább erősítik a meglévő csoportot, hanem új tagokat is vonhatnak – szülőket, a település többi lakóját és intézményeket is megszólíthatnak.

A munkánk csúcsa az volt, amikor a helyi érdekek és érdeklődés feltárásának egy érett szakaszához érve, ifjúsági csapatunk két tagjának javaslatára *Ki mit tud?* szerveződött. A helyi tehetségkutató gondolata számos tekintetben jónak bizonyult: alkalmasnak arra, hogy közös munkával kitaláljuk és létrehozzuk az eseményt, izgalmasnak a város lakói számára, s jó eszköznek arra, hogy az önkormányzatot és az intézményeket potenciális partnereinkké tegyük. Így is lett: az ificsapattal a nulláról indulva együtt dolgoztunk ki és hoztunk tető alá az eseményt, s nem egy külsős szereplő által nyújtandó, kész szolgáltatás igénybevételével invitáltuk meg a város fiataljait és lakóit.

Ezen a ponton már a helyi jegyző és az önkormányzat, továbbá az intézmények is támogattak minket valamennyire. Az előkészületek és a több hónapos közös munka vidám is, konfliktusos is volt, hiszen létrehozni valamit, ami nem azonnali eredményekkel jár, amit 3 hónapig kell tervezni, s ugyannyi idő kell az előkészületekhez is – kemény próbatétel. De megérte.

A Ki mit tud? 400 embert mozgatott meg, nem cigány lakosokat is. Fellépett 70 fiatal, képviseltette magát a helyi önkormányzat, a Tudás Hatalom⁹ projekt motorja és két résztvevője is, s ami a legfontosabb: sok helyi lakos. Valójában most értünk a munka csúcspontjára, de most ért véget a pályázati futamidő is, s így kérdéssé vált, hogy hogyan tudjuk folytatni, minek az előzménye lesz ez a másfél év. A folyamat más típusú munkát is megenged most már.

A közösségi folyamatban együtt dolgoztunk két debreceni civil szervezettel, akik nagyon sokat adtak a fejlesztői munkához, a lakosokkal kialakított barátságos viszonyhoz. A Hang-Kép¹⁰ Egyesületnek főleg a videó anyagokat és az ifjúsági képzéseket köszönhetjük, a Terepszemle¹¹ Stúdióinak pedig a rengeteg csodálatos fotót, és a fenntarthatósági programelembe fektetett energiájukat, jelenlétüket. A vizuális anyagok elősegítették azt is, hogy a folyamat résztvevői nagyobb bizalommal forduljanak felénk.

Zárásként még a saját fejlesztői szerepemről szólok. Ez a szerep a folyamat különböző pontjain változatos formában valósítható meg: facilitátor, mediátor, fejlesztő, szervező, patrónus. A fejlesztő olyan központi személy, aki adott esetben kulturális mediátor tud lenni (művelődési ház és fiatalok, többség és kisebbség, idős és fiatal). Egy elidegenedett, egymástól tartózkodó, szétagolt helyi társadalomban – mint amilyen Hajdúhadház és sok további magyar település is –, egy ilyen szerep teljesítése, s egy ilyen megközelítésű munka képes változást előkészíteni. Ehhez tér kell, legyen az settlement típusú ház, valami, ahol meg lehet vetni

a lábunkat, ami spirálszerűen tovább adja a hatást, és lehetővé teszi, hogy az egész közösség fejlődjön.

Fotó: Konyhás István

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=m46y9dR7LI>

¹⁰ <http://www.hangkep.hu/> Keresztesi Andrea és Pintér Ákos vezetésével. Videók:

<https://www.youtube.com/channel/UCOqtvPg6IEqzwJ8PMF6SsAQ>

¹¹ <http://www.terepszemle.com/> Veres Hajnalka és Konyhás

István képei:

<https://plus.google.com/u/0/photos/11510953070254940866/albums>

Settlement Perén

Benkő Fruzsina

Előadásomban az [InDaHouse Hungary](http://InDaHouseHungary.com) és <https://www.youtube.com/watch?v=1I0C1aelSvo> alapítójaként mutatom be munkánkat, azt a két éve tartó intenzív folyamatot, melynek az a célja, hogy létrehozunk egy olyan fenntartható gyerekprogramot Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, amely hatékonyan javítja az érintett családok életét.

Szociális munkásként, több, mint 10 éves tapasztalattal a civil szervezetek működését illetően, valamint 5 éves közalkalmazotti múlttal döntöttem úgy, hogy egy államtól és hosszú távon a pályázati forrásoktól is független programot szeretnék elindítani, melynek ezáltal a szakmaiság lehet az elsődleges mozgatórugója. Így a fenntarthatóság a kezdetektől fontos szempont volt, nem is kezdtük el a segítő munkát addig, amíg nem volt egészen pontosan kidolgozott tervünk arra, hogy miből fogjuk hosszú távon finanszírozni a tevékenységünket. A [NESSt Társadalmi Vállalkozásfejlesztő Program](#)jában kialakult az az üzleti modell, amely a turizmuson alapul és amelynek azóta is dolgozunk a megvalósításán.

A társadalmi vállalkozás mellett az önkéntes munka a programunk másik fenntarthatósági eleme. Források nélkül kezdtük el a munkát, az egyetlen lehetőség az önkéntesek bevonása volt, az eszközöket adományokból fedeztük. Az önkéntesek bevonásának azonban nemcsak az az előnye, hogy nem kerül pénzbe, hanem az is, hogy motivált, kíváncsi, együttműködő emberek dolgoznak a programban, a saját érdekeiket háttérbe szorítva. Emellett az is nagyon fontos, hogy az önkéntesek az élet minden területéről érkeznek, nemcsak a segítő, illetve a pedagógus szakmákból, ezáltal még hatékonyabban valósul meg az az eredeti célunk, hogy csökkentsük a célcsoportunk társadalomtól való elszigeteltségét és egyúttal növeljük a szolidaritást.

Programunk helyszínét szakmai kapcsolatokon, tanácsokon keresztül kerestük. Csupán ketten voltunk, sosem vezettünk hasonló programot, nem vállalkoztunk soha, nem volt pénzünk, szinte csak a lelkesedésünk és a (visszatekintve csekélynek mondható) szakmai tudásunk állt a rendelkezésünkre. Ezeket a kezdeti nehézségeinket kompenzálóan olyan helyet kerestünk, ahol nem teljesen reménytelen a leendő munka: nyitott közösséget,

együttműködő vezetést, szerethető környezetet, ahova visszavágyunk az önkéntesek és a turisták. Ugyanakkor célunk volt egy olyan települést találni, ami messzebb van Budapeستől, és így kisebb az esélye arra, hogy hasonló fejlesztő program vesse meg a lábát.

A [Szociális Innováció Alapítvány](#) vezetőinek iránymutatása és az Encsi Kistérségben található kapcsolataik vezettek minket a Budapeستől 210 kilométerre található Perére, a 360 fős, Hernádparti kis faluba, ahol 2014 júliusa óta tartunk havi egy-két önkéntes hétvégét. Ezek elsődleges célja a gyerekek fejlesztése nem-formális módszerekkel, játék- és élménypedagógiával, sporttal. A kisgyermek családokat kora-gyerekkori fejlesztéssel támogatjuk, általában a saját otthonukban. Emellett a felnőttekkel is próbálunk együtt dolgozni, bevonni őket a leendő társadalmi vállalkozásba, illetve a gyerekprogramok menetébe.

A problémák, amelyekre igyekszünk reagálni, az elszigeteltség, a kiszolgáltatottság, a szegénység, a gyerekek esetében az alacsony színvonalú, sok esetben szegregált oktatás következményei. Az a célunk, hogy azok a gyerekek, akik részt vesznek a programjainkon, olyan felnőttekké váljanak, akik nemcsak az alá-fölérendeltségi viszonyt és a megfosztottságot ismerik. Szeretnénk meghonosítani az egymás iránti bizalmat, az együttműködést, az olyan helyzeteket, amikor mindenki nyer. Azáltal, hogy a faluba rendszeresen érkeznek máshonnan önkéntesek, s a gyerekek fontosnak és idegen emberek által szeretve érzik magukat, ami nagyon fontos tapasztalat és hasznos lesz, amikor a falun kívül próbálnak majd szerencsét. Ha sikerül bevonni a szüleiket a társadalmi vállalkozásunkba, akkor tanúi lehetnek egy olyan folyamatnak, ahol a szülei önmegvalósítás által keresnek pénzt, ami szintén pozitív hatással lehet a gyerekekre későbbi életük során. A felnőttekkel ugyanis olyan közös kezdeményezésen dolgozunk, melynek keretében alternatív falusétákat vezetnek majd a faluban, mely során saját tudásukat, saját értékeiket csomagolják egy eladható termékbe. Az első próbaséta áprilisban valósult meg, 7 perei bevonásával és nagyon jól sikerült. A társadalmi vállalkozásunk másik terméke egy vendégház lesz, melynek bevételét a

program fenntarthatóságára fogjuk tudni fordítani. Az elindulásban a [Norvég Civil Támogatási Alap](#) segít minket.

Célunk, hogy minél több emberhez eljusson a programunk híre, ezért aktívak vagyunk a [Facebook-on](#). Minden alkalmat megragadunk arra,

hogy önkénteseket toborozzunk, annál is inkább, mert a tevékenységeinket szeretnénk kiterjeszteni egy Peréhez közeli cigánytelepre, Fügödre és ahhoz nagyobb emberi erőforrásokra lesz majd szükségünk.

Hogyan oldhatók az ellentétek a settlementek által?

Anne Babcock, Kanada

ügyvezető, [WoodGreen](#) Közösségi Szolgálat, Toronto, Kanada

Toronto mottója: „Sokféleségben az erőnk.” Dionne Brandt¹² szerint Toronto egy olyan város, „mely korábban soha nem volt”, időközben találjuk ki.

Ami a settlement házak szerepét illeti, úgy gondolom, három szintje különböztethető meg:

Egyéni szint

Az egyéni szint a közös társadalmi kapcsolatok kialakítására irányul, mivel a settlement házak olyan helyet képeznek, ahol a különböző etnikumú és lakhelyű emberek összegyűlhetnek, közös célokat találhatnak és közösen fejlődhetnek.

Mivel nem kereskedelmi terek, belépési küszöbük alacsony.

Az emberek megtanulnak kapcsolatokat teremteni saját csoportjaikon kívül is.

Program szint/Csoportos szint

Programjaink közös céljainkat modellezik, a bevonás etikáját. Amellett, hogy kielégítjük az emberek igényeit (pl. tolmácsolás), bevezetjük őket a szélesebb társadalomba (a mentori programok gyakran a csoportokon kívülre vezetnek stb.).

Fontos helyszínei vagyunk a szomszédság szervezésének, valamint a közös célok és érdeklődési körök alapján történő közösségszervezésnek, pl. Szavazz Torontóra; Poloskák; Befogadó közösségek; Kampány 2000; stb.

Közösségi szint/Szervezeti szint

A szélesebb értelemben vett hálózati szinten a szomszédsági központok a közösségeink periferiáin élők képviselőinek fontos szerepét látják el, öröködnék a szociális programok felett és erőfeszítéseket tesznek a jobb szociális politika előmozdítása érdekében stb. Olyan ügyeket említhetnek, mint a szegénység felszámolásáért végzett munka, melynek keretében politikusokkal egyeztetünk; vagy a St. Chris/Nyugati Szomszédság és a Szomszédsági

egyenlőtlenségek kutatás (Neighbourhood Inequality Research), amelyben együtt dolgoztunk David Hulchanskival¹³. E tevékenységünk eltökélt és megfontolt – szerepünk fontos vonása, hogy nem regisztráltattuk magunkat a városházán érdekérvényesítő (lobbyist) szervezetként.

Természetesen rendelkezünk formális, intézményes keretekkel a diszkrimináció elleni harcban, a politikai irányelvekért. Mivel azonban sok minden kevésbé nyilvánvaló módon történik, közösségépítő munkánk a legcélravezetőbb utak egyike.

Torontóban jelenleg a Kollektív Szomszédság Eredményességre (Neighbourhood Collective Efficacy) koncentrálnak, mint olyan elképzelésre, mely a hely erejét egyesíti az emberek erejével, s megmutatja, hogy a helyi tapasztalatok hogyan járulhatnak hozzá a rendszer szélesebb körű változásaihoz.

Annak megértése által, hogy a közösség-alapú szervezetek hogyan biztosíthatnak célzott támogatást a lakosok számára a kollektív cselekvéshez szükséges önálló kapacitás kialakításában, úgy gondoljuk, a közösség alapú szervezetek kibővíthetik szolgáltatásnyújtásuk módjait, valamint képviselői erőfeszítéseiket, s tehetik ezt oly módon, hogy ezáltal hozzájárulnak a szomszédsági viszonyokra és a társadalom egészére tett hatásuk növeléséhez.

¹² [Dionne Brand](#) egy trinidadai születésű, kanadai költő és novellista

¹³ [David Hulchansky](#) a Torontói Egyetem professzora, a Szomszédsági Változás Partnerség Kutatás igazgatója.

Hogyan oldhatók az ellentétek a settlementek által?

Steve Clare, Egyesült Királyság

Steve Clare-nek hívnak, és a [Locality](#) nevű szervezetnek dolgozom. Olyan tagsági testület vagyunk, mely Anglia szerte majdnem 550 többcélú közösségi szervezetet gyűjt egybe – van köztük kisebb és nagyobb, városi és vidéki, de mindegyikük elkötelezett azt illetően, hogy a közösségi vagyont és a közösségi vállalkozást hosszú távú és fenntartható célok elérése érdekében alkalmazza.

Ugyanakkor szórakoztató volt látni, hogy a programban a nevem mellett az „UK” (United Kingdom: Egyesült Királyság) betűk szerepeltek. Igaz, hogy az „Egyesült Királyság”-ból származom, de a „Királyság” jelenleg minden, csak nem „Egyesült”. Pár hét múlva parlamenti választás lesz, mely valószínűleg jobban megosztja majd az országot, mint valaha. Meglehetősen erős nemzeti mozgalmunk van Skóciában (megjegyzendő, hogy a május 7-i választáson a Skót Nemzeti Párt 59-ből 56 mandátumot szerzett), az ország többi területén egyre erősödő apátia és elégedetlenség mellett, melyet jól summáz egy szlogen, amit láttam: „Nem minden politikus olyan rossz... vannak még rosszabbak!”

A választás terhe mellett jelen van a különösen elfogult média is, melyet a jobb oldal szándékosan manipulál – gonoszul ostromozva a szociális segélyért folyamodókat, a muzulmánokat, a bevándorlókat és a gazdasági bevándorlókat (különösen a kelet-európaiakat) –, hogy ezzel elterelje a figyelmet a megszorító intézkedések hatásáról, s a jelenlegi kormány sikertelenségéről. Az Európai Unió ellenes hangulat egyre erősebb, s példátlan támogatottsággal bír az EU elhagyásáról szóló népszavazás is.

A kormány mégis – s talán nem a megfelelő okokból – a helyi jelleg támogatását tartja napirenden, mind a jogalkotás, mind a projektek közfinanszírozása szempontjából. Ilyen projekt a Közösségszervező (Community Organiser) Program is, melyet a kormány megbízásából tartunk fenn immár négy éve – keretében 500 fizetett közösségszervezőt, valamint 4500 önkéntes közösségi szervezőt képezünk. Talán hallottak már a Nagy Társadalom (Big Society) kezdeményezéséről, mely a hatalmat és a döntéshozást, valamint a közszolgáltatásokat a

közösségek szintjére szeretné helyezni. A hatalom ilyen áthelyezésének számos vetületét támogatnánk, azonban problémát jelent, hogy a közösségek nincsenek azonos szinten. Nem rendelkeznek sem azonos kapacitással, sem azonos készségekkel, sem a forrásokhoz való olyan hozzáféréssel, mely lehetővé tenné számukra a kihívásokra és a helyi jelleg hangsúlyozásának lehetőségeire adott pozitív válaszokat. A megszorító intézkedések nyomán épp a legszegényebb, a leginkább perifériára szorult közösségek szakadnak le még inkább.

Következésképpen úgy gondolom, hogy tagjaink a józan ész szigeteit képezik egy egyre őrültebb világban. Settlementekként és szomszédsági házakként soha nem volt ekkora jelentőségük. Hidakat építenek közösségekhez és kapcsolatokat alakítanak ki velük, segítséget nyújtva a bajba jutott emberek számára, hogy ők aztán magukon segíthessenek. Egy, a tagjaink között végzett legutóbbi felmérés azt is kimutatta, hogy a közösségekkel való együttműködés a legelterjedtebb tevékenység. Ide sorolható az informálás és a tanácsadás, a sport- és a szabadidős létesítmények működtetése, jogsegély, a foglalkoztatási és üzleti start-up¹⁴ szolgáltatások, stb. – csakúgy, mint az etnikai kisebbséghez tartozó fiatalok radikalizálódásához hasonló, súlyos problémák kezelése.

Kiindulópontunk az emberek segítése, hogy segíthessenek magukon. Próbáljuk követni a közösségszervezők elvét, mely ekképp szól: „ne tégy semmi olyat valakiért, amit maga is megtehet”. Csak ez vezet tartós változáshoz.

Emellett azonban elismerjük, hogy tagsági szervezatként többet kell tennünk a különböző kisebbségi közösségekből származó lehetséges tagok érdeklődésének felkeltéséért. Ez kihívást jelent számunkra, s remélem, e téren tanulhatok Magyarországtól, valamint a többi, itt képviselt országtól is!

¹⁴ beindító, mozgásba lendítő

Hogyan oldhatók az ellentétek a settlementek által?

Patricia Brenner, Franciaország

A settlementek szerepe a sztereotípiák, az előítéletek és a rasszizmus elleni küzdelemben

Köszönöm a lehetőséget, hogy megoszthatom Önökkel e kutatást. A Szociokulturális és Társadalmi Központok Francia Szövetségének ([Fédération des Centres sociaux et Socioculturels de France](#)) megbízottjaként dolgozom. Ez egy párizsi székhelyű, 1200 központot és 43 „helyi” szövetséget képviselő szervezet, mely több mint 37 000 munkatárssal és 1000 önkéntessel dolgozik.

Franciaországban a társadalmi központok a lakosok szakemberek által támogatott kezdeményezéseinek színtereiként működnek, városi és vidéki környezetben egyaránt. Ezek a Családokat Támogató Alap által is elismert szomszédságok, a családi és generációk közötti együttműködés struktúrái, melyek hozzájárulnak a társadalmi kohézió megteremtéséhez és a térségek fejlődéséhez.

A társadalmi központokban elérhetők a gyerekek, a fiatalok és a felnőttek számára kialakított különböző szolgáltatások és tevékenységek, mint például a napközi, a szabadidő-központi tevékenységek, az iskolai étkeztetés és a joggyakorlás. A tevékenységek között megtalálható az ifjúsági klub és az idősek klubja, a művészeti műhelyek, az írástudatlanság megszüntetését célzó programok, az esti vitaklubok és más aktivitások.

A társadalmi központok munkájukat egy szövetségi okiratra alapozzák (melyet a közgyűlés 2000-ben fogadott el), mely három alapvető értéket jelöl meg: az emberi méltóság, a szolidaritás és a demokrácia értékeit.

A javasolt éves programok integrálják azon témákat, melyek lehetővé teszik a világ megértését, a kultúrák ismeretét, a sztereotípiák és a rasszizmus elleni küzdelmet, valamint az ezekről való gondolkodást. Mindezt tudatosító, tematikus hetek keretében sajtáthatják el a résztvevők.

Mindemellett a társadalmi, gazdasági és kulturális bizonytalanság, valamint az érintett csoportok különbözőségének eredményeképp a tanulócsop-

ortok olyan rasszista támadások helyzeteit is igyekeznek kezelni, melyekre a sértett felek gyakran nem képesek.

Jelenleg a társadalmi kontextus teljes átalakulásban van, a szekularizáció, a vallások közötti dialógus, valamint az interkulturális dialógus megkérdőjeleződött. A központok szerepe összetettebbé vált annak érdekében, hogy lehetővé tegesse a különböző kultúrák együttélését, valamint az intolerancia, a diszkrimináció és az olyan közösségi reakciók leküzdését, melyek a társadalmi, kulturális és gazdasági bizonytalanságból fakadnak.

A központoknak felül kell vizsgálniuk működés módjaikat és gyakorlataikat, képezniük kell fizetett alkalmazottaikat és önkénteseiket annak érdekében, hogy az oktatás, a gazdaság és a kultúra területén dolgozókkal együttműködésben, valamint a helyiekkel kötött szövetségben, meg tudjanak felelni e változásoknak.

Ennek érdekében figyelemmel kell kísérni munkájukat, és helyi szövetségeikben vagy a Társadalmi Központok Francia Szövetségében meg kell találni szükséges forrásaikat.

Hálózatunk számos szövetsége évek óta, különösen 2007 óta részt vesz a diszkrimináció elleni küzdelemben (Nord-Pas-de-Calais régió, Paca, Ile-de-France, Aquitánia). Egy, az állam által népszerűsített program keretében e szövetségek, mielőtt terveket dolgoztak ki a diszkrimináció elleni küzdelemhez, felmérték a területet. Amennyiben például a központok működtetésében (az igazgatótanács összetételében), valamint a munkatársak kiválasztásában diszkriminatív gyakorlatot fedeztek fel, bizonyos területeken a képzés szükségességére mutattak rá.

A területen működő szövetségek regionális találkozót ajánlanak hálózati központjaik önkéntesei és szakemberei számára. E találkozókhoz egyetemi szakemberek is hozzájárulnak a központokban

szerzett megfigyelői tapasztalataikkal, melyeket a beszámolókat követő vitákkal, a bevált gyakorlatok átadásával, műhelyekben dolgoznak fel. A megfelelő eszközökkel és módszertani eszköztárral, valamint a helyi csoportok és a városi politika partnerei által nyújtott hozzájárulásokkal felvehető a harc a tematikus diszkrimináció ellen (mely a faji eredet-
hez, a nemekhez stb. köthető).

A Társadalmi Központok Francia Szövetségét néhány éve felkeresték ugyanezen szövetségek, annak érdekében, hogy létrehozzanak egy diszkrimináció ellenes projektet, s létrejött egy nemzeti csoport.

2010-ben e nemzeti csoport létrehozta a „Mire ügyeljünk, és mit tegyünk a faji eredetű diszkrimináció megelőzése érdekében és az azzal való küzdelemben?” című tanulmányt. E dokumentumot minden társadalmi központ megkapta.

2011-ben a szociológus Olivier Noël segítségével e csoport felmérte a társadalmi központok helyzetét, hogy megismerje azok megszorító tényezőit és igényeit.

2012-ben ugyanezt a csoportot felkérték, hogy a központok tapasztalatai és gyakorlata alapján, a társadalmi központok [2013. júniusi kongresszusának](#) keretében készítsen elő és szervezzen meg egy műhelymunka-napot. Két kollektíva segítette a csoport munkáját a kongresszus megszervezésében. Egyikük az „Iskolai kirándulások: velünk” női kollektíva Ile-de-France tartományból (Blanc Mesnil), a másikuk pedig az „Egyenlőség, együtt” elnevezésű kollektíva, melyet aquitániai fiatalok hoztak létre.

A diszkrimináció elleni küzdelem iránt elkötelezett emberek jelenléte, valamint a központok szerepe e kollektívák támogatásában kialakította a központok új elképzelését e témában: a civil kezdeményezések támogatását.

A Társadalmi Központok Francia Szövetsége, a városi politikába bevont szakemberekkel, valamint a tanácsokkal partnerségi együttműködésben, jelenleg egy hároméves kísérletet folytat számos helyszín bevonásával, melyek otthont adnak az egyenlőségért folytatott és a diszkrimináció elleni küzdelem kooperatív műhelyeinek részvételi projektjei számára. Helyi lakosok négy csoportja és négy helyszín vesz részt e folyamatban.

Végül szeretnék megosztani önökkel egy videót, melyet egy társadalmi központ készített Aulnay Sous-Bois-ban, az ottani fiataloknak egy 2014-ben, New Yorkban tett látogatásának előkészületeiről. A látogatás lehetővé tette számukra, hogy bemutassák munkájukat, s hogy felfedezzék a New York-i settlementek világát. Ők jelenleg is New Yorkban vannak, egy újabb látogatáson, ugyanebben a témában - láttam a Facebookon a múlt héten.

Remélem, betekintést tudtam adni központjaink és szövetségünk munkájába. A kérdéseket követően szívesen állok rendelkezésükre további beszélgetések céljából.

Köszönöm a figyelmet!

Hogyan oldhatók az ellentétek a settlementek által?

Pentti Lemmetyinen, Finnország

a [Settlement Házak Finn Szövetségének](#) elnök-vezérigazgatója, a Member Outreach of IFS alelnöke

Nemrég parlamenti választások voltak Finnországban. Mostanra nyilvánvalóvá vált, hogy a politikai színtér gyors változáson ment keresztül az utóbbi években. Az Igaz Finnek (True Finns) párt jelenleg Finnország második legnagyobb pártja.

Az Igaz Finnek egy szélsőjobboldali, populista párt, mely nem tesz kísérletet arra, hogy értelmezze társadalmunk összetett viszonyait. Egyszerűen fejezik ki magukat, s hangoztatják, hogy társadalmunk problémáira egyszerű a megoldás. Egyszerű megoldásuk: „elég a bevándorlókból, elsőbbséget a finneknek”. Úgy gondolják, talán jobb lenne, ha nem lennének az Európai Unió tagországa, s kétségbe vonják a globális felmelegedés problémájának valóságát.

Mikor 1918-ban a Settlement mozgalom kialakult Finnországban, éppen egy polgárháborún voltunk túl, s csak egy évvel korábban váltunk függetlenné Oroszországtól. Finnország a vörösök és a fehérek táboraira szakadt, kiéleződött az ellentét a szegény munkásosztály és a vagyonnal, társadalmi hatalommal bíró gazdagok között.

A legelső, [Kalliola Settlement Házat](#) Helsinkiben egyik legszegényebb negyedében hozták létre 1919-ben. A környék lakosságát sok szempontból

megettépázta a háború. Sok gyerek árván maradt, velük kezdték meg az első ifjúsági klubokat.

A settlementek dolgozói ez idő tájt szervezett keretek között beszélgettek a megértésről, a szolidaritásról, a közvetítésről, a demokráciáról és a megegyezésről. Felismerték, hogy a különböző emberek közötti dialógus vezet az új társadalom kiépüléséhez. A közösség szelleméről beszéltek. A gazdagoknak azt mondták: „nem a pénzeteket kérjük – titeket szeretnénk megismerni – gyertek, hallgassátok meg ezeket az embereket”. A szegényeknek azt mondták: „vannak jogaitok, egyenlők vagytok, képesek vagytok változtatni az életeteken és a közösségeken”.

„Építsünk hidakat a társadalmi szakadék fölött” – ez volt a finn settlement mozgalom első jelmondata.

Idén újragondoljuk százéves finn settlement mozgalmunk stratégiáját. Tudatában vagyunk társadalmunk kihívásainak. S tudjuk, hogy ez a helyzet nemcsak Finnországban áll fenn, hanem mindenütt Európában. Ideje visszatérni a settlement mozgalom gyökereihez. Ez egy szociális és társadalmi reformmozgalom – mindig is az volt, s ma is az.

Michael Zisser IFS elnök záró beszéde

Mindenkit köszöntök, s szeretném megköszönni Péternek és a csapatoknak, hogy közreműködtek a konferencia megszervezésében. Elsőként szeretném felhívni azok figyelmét, akik korábban még nem jártak a Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége (International Federation of Settlements and Neighborhood Centers [IFS](#)) által szponzorált konferencián, hogy éppen ezért vagyunk – egybegyűjtjük az embereket, hogy megosszák egymással tapasztalataikat, beszélgessenek, kommunikáljanak, s felismerjék, hogy a megvitatott problémák az egész világot érintik. Ki kell emelnem – bár ennek egy részét már hallottátok –, hogy ha összeszámoljuk a világ összes közösségi központját, settlement házát, s szomszédsági központját, ebből több mint 10 000 csak a mi szervezetünk tagja, ha a szövetségeket is ide számítjuk. Vagyis, egy jóval nagyobb közösség tagjai vagytok.

A délelőtti előadásokat hallgatva szerettem volna kiemelni néhány dolgot, ami tőlük valamilyest eltér, s kapcsolódna a Pentti Lemmetyinén által mondottakhoz. Elsőként, mozgalmunk egy társadalmi mozgalom. Egy haladó mozgalom. Célunk a változás. Sokat beszélünk ma a programokról, de a settlement házak mozgalma egy társadalmi reformmozgalomként indult, mely idő közben közösségi központok működtetését és programok lebonyolítását is felvállalta. Főképp mindazok nyomán, amit ma hallottunk, ne feledjük, hogy fő törekvésünk a reform – vagy ahogy Amerikában hívjuk, a haladó szellemiség. Csak néhány gyors felvétel. Mikor az előadásokat hallgattam, az első dolog, ami eszembe jutott, hogy ez a politikáról szól. Arról, amit politikának nevezünk. Világszerte – kivéve New York városát, ahol dolgozom, s amely egy haladó szellemű, liberális polgármestert választott, aki sokakkal a világban ellentétesen gondolkodik –, minden országban, ami eszembe jut, az Egyesült Államokat is ide értve, a jobboldal felé történő elmozdulás tapasztalható. Igaz ez Magyarországra, igaz az itt képviselt legtöbb országra is. Érzékelhető a jobbra tolódás. S még ha azt is gondoljuk, hogy a különböző országokban innováció tapasztalható, ez nagyrészt azt jelenti, hogy kevesebb pénz jut mindazon problémákra, melyek számunkra fontosak, a felelősségköröket pedig egyre inkább az önkéntesre és más mozgalmakra ruházzák át. Ez jó, de

nem olyankor, mikor az innováció csak mentség a források hiányára. Ezért soha ne felejtjük el, hogy míg mi innovatívak vagyunk saját közösségeinkben, a kormányaink nem azok. S nem tudok olyan most zajló választásról, mely más tendenciát mutatna, vagyis ahol a társadalmak úgy döntenek, hogy több pénzt szánnak az általunk fontosnak tartott problémákra. Szeretném kiemelni, hogy az itt képviselt országok többsége esetében munkánk előnyös oldaláról hallunk, de túl sok minden mutat az ellenkező irányba.

Mikor Renate ma reggel megnyitotta a konferenciát, említett néhány olyan hírt, mely mindig megdöbbsen, mikor kinyitom az újságot vagy hallgatom a rádiót. Azon emberek ezreiről van szó, akik a világ különböző pontjain lelik halálukat, akik menekülttáborokban élnek. Az egy másik világ, s néha arra gondolok, mikor majd a gyerekeimre hagyom ezt a világot, jobb lesz-e, mint mielőtt dolgozni kezdtem benne, vagy nem lesz elég jó, nem lesz olyan, mint amilyennek lennie kéne?

Két másik dolog. Nem beszélünk erről a konferencián, de meg kell értenünk a gazdaság jelentőségét, s azt, hogy a világgazdaság hogyan befolyásolja munkánkat. Sok európai és más ország a világon még mindig a gazdaságnak azon felfogásában hisz, mely szerint a kormányoknak kevesebbet kell költeniük, nem pedig többet. Az Egyesült Államokban erről máig folyik a vita. Azt hittük, e gazdasági probléma megoldódott a második világháború után, majd rádöbbsenünk, hogy mikor gyenge a gazdaság, nem takarékoskodni kell, hanem pénzt kell költeni rá. Az európai közgazdászok azonban nem hallották meg ezt az üzenetet, s még mindig másképpen járnak el. De az életünk, a programjainkra szánt támogatás csak akkor éri el célját, ha az emberek egy bizonyos módon értelmezik a gazdaságot, s úgy látják, hogy a gazdaság forrásait megkerülhetetlen problémák megoldására fordítjuk.

Ennyit a politikáról, a gazdaságról. Visszatérve a kiindulópontomhoz, mindenki figyelmét szeretném felhívni arra, hogy nem lehetünk passzívak. Nem húzódnunk vissza. Mindannyian reformerek vagyunk. Nem pusztán programokat bonyolítunk le. Így kezdődött ez a mozgalom. Néhányan próbálunk visszatérni ehhez. Pentti, azt hiszem, te mondtad, hogy vissza kell térnünk ahhoz a gondolathoz, hogy a világot nem szabad elfogadni úgy, ahogy van,

meg kell változtatni. Ez néhány országban politikailag veszélyesebb, mint más országokban. De ne feledjük, számunkra ez a kihívás.

Végül azokat szólítom meg, akik először vannak ilyen konferencián: mindenkinek megvan az e-mail címe, kommunikálni fogunk veletek – mert a Nemzetközi Szövetség előnye a kommunikáció. Ez nem egy nagy szervezet. Nincs rengeteg pénzünk. De el tudunk érni benneteket, kommunikálhatunk, és bízunk benne, hogy megosztjátok velünk tapasztalataitokat. Egy vagy két éve a Settlementek és Szomszédsági Központok Nemzetközi Szövetsége (IFS) indított egy kezdeményezést, melynek keretében a médián keresztül próbálunk csoportokat szervezni, hogy így küzdjünk bizonyos problémák ellen. Ezek közé a problémák közé tartozik az emberkereskedelem, mely világméretű, valamint az elvándorlás és a bevándorlás problémája, mellyel e konferencia is foglalkozott. Reméljük, még aktívabban leszünk olyan problémák felkutatásában, mely minden országot érint. Szervezés kérdése, hogy

képesek vagyunk-e egy-egy probléma köré csoportosulni, mert nem szükséges ugyanabban a szobában lennünk, hogy megvívjuk a régi csatákat – s egyre inkább arra fogunk törekedni, hogy ez bizonyosodjon.

Köszönöm mindenkinek, hogy eljött. Remélem, a legtöbb résztvevővel nem utoljára találkozunk. Tudom, hogy később is említem majd, és tudom, hogy Péter is így fog tenni, de a következő nagyszabású konferenciánk Berlinben lesz, 2016-ban. Azt hiszem, augusztus végén. S remélem, mindnyájatokkal, de legalábbis a többséggel, ott is találkozunk majd. Több idő lesz arra, hogy csoportokban dolgozzunk, s részletesebben beszéljünk arról, amit csináltok. Sok emberrel talákoztatok majd, s ez is előnye annak, hogy részesei vagytok ennek a munkának. Ennyit szerettem volna. Köszönöm, és ne feledjétek, ez egy mozgalom – nemcsak szervezetek együttese, ez egy mozgalom. Továbbra is maradjatok aktívak, ezt nagyra becsülöm. Nemsokára találkozunk!

A vezetőség...

IFS Nyilatkozat és elköteleződés a rasszizmus és az etnikai diszkrimináció ellen

*A Vezetőség jóváhagyásával
Magyarország, Budapest, 2015. április 23.*

A settlement házak és szomszédsgái házak mozgalma elismeri és üdvözi a társadalmunkban élő emberek sokféleségének minden formáját: az etnikai, a nemzeti, a kulturális, a nemi, a szexuális, a nyelvi sokféleséget és a fizikai képességek sokféleségét. E Nyilatkozat a diszkrimináció megszüntetéséről különösen az etnikai/faji megkülönböztetésre koncentrál.

Az etnikai sokféleség elősegítheti a kreativitást, új belátásokhoz vezethet, s fejlesztheti a közösségeink problémáit illető döntéshozást. A sokféleség olyan erő, mely segíthet közösségeink megerősítésében. Mozgalomként elköteleztünk vagyunk bármely etnikai háttérrel rendelkező tehetség felkarolása mellett, akik mind bekapcsolódhatnak az általunk várt változáshoz vezető és azt létrehozó folyamatba.

Elismerjük ugyanakkor, hogy a rasszizmus megakadályozza a hatalom egyenlő megosztását az etnikai csoportok között. Bizonyos csoportokat igazságtalanul diszkriminálnak és bűnszínük, etnikai hovatartozásuk, nemzetiségük vagy kultúrájuk miatt előítéletekkel kell megküzdeniük. A settlement házak és szomszédsgái házak mozgalmanak szervezetei és közösségei az igazságtalan diszkriminációval és az előítéletekkel szemben történő tiltakozásuk által küzdenek a rasszizmus ellen.

Tudjuk, hogy a rasszizmus eltérő társadalmakban eltérő formát ölt, és ezek idővel változnak. A rasszizmus megnyilvánulhat az emberek közötti kapcsolatokban, mely zaklatáshoz, erőszakhoz és kirekesztéshez vezet. A rasszizmus strukturálisan is működik, amennyiben az intézmények, a politikai irányelvek és a politikai gyakorlat közötti interakció folytonosan gátat szab a lehetőségeknek, s fenntartja az előnyös helyzetben lévő csoportok kiváltságait.

A settlement házak és szomszédsgái házak mozgalmanak rasszizmus ellenes tevékenysége

korábbról eredeztethető, most pedig ismét megerősíti elköteleződését azt illetően, hogy:

- megossza szervezeteinek és közösségeinek a rasszizmus elleni tiltakozást illető bevált gyakorlatait
- marginalizálódott etnikai kisebbségek tagjaival dolgozzon, a rasszizmus eredményeképp létrejött kihívások megértése és leküzdése céljából
- alkalmazza befolyását a helyi, nemzeti és nemzetközi szinteken történő politikai és gyakorlati lépések foganatosítása érdekében
- közösségeiben lehetőséget teremt az etnikai határokon átívelő interakció, együttműködés és megosztás számára.

Az IFS Vezetősége: Irma Rodriguez, Egyesült Államok, ügyvezető igazgató • Michael Zisser, Egyesült Államok, az Igazgatótanács elnöke • Renate Wilkening, Németország, az IFS Európa alelnöke • Michelle Mills, Egyesült Államok, az IFS Észak-Amerika alelnöke • Veronica Guruceaga, Venezuela, az IFS Közép- és Dél-Amerika alelnöke • Pentti Lemmetyinen, Finnország, az IFS Kiterjesztett Tagság alelnöke • Susan Dreyfus, Egyesült Államok, kincstárnok • Tony Wagner, Egyesült Államok, a „Közvetlen Múlt” elnöke • Melissa Aase, Egyesült Államok • Anne Babcock, Kanada • Debra Bryant, Kanada • Frida Dahlberg, Svédország • Theo den Hertog, Hollandia • Dominique Gare, Franciaország • Péter Giczey, Magyarország • Anu Haapanen, Finnország • Anthony Hargrove, Egyesült Államok • Joanna Holmes, Egyesült Királyság • Marko Iljic, Ausztria • Etti Isler, Izrael • Staffan Lindqvist, Svédország • Roberta Nassar, Egyesült Államok (az Egyesült Nemzetek képviselője) • Irma E. Rodriguez, Egyesült Államok • Chanda Smith Baker, Egyesült Államok • Paul Vlaar, Hollandia • Allison Wallace, Egyesült Államok

Megjelent!

Párbeszéd a szolidáris szomszédságért. Közösségfejlesztés Újpalotán a Zsókvár lakóne- gyed szociális városrehabilitációs programjában

Közösségfejlesztők Egyesület, Budapest, 2015

A Városmegújítás sorozat újabb nagyszerű fü-
zettel gazdagítja a közösségfejlesztés gyakorlatának
tárházát, köszönhetően a kiadó Közösségfejlesztők
Egyesületének és a programot vezető, a kötetet
szerkesztő Péterfi Ferencnek és társainak az Inspi-
rál Közösségfejlesztő Csoportban: Boda KITTINEK és
Tóth Viviennek. Köszönettel tartozunk továbbá a
XV. Média KFT-nek és a szervezőknek a helyi lako-

sok anyagaiból válogatott fotókért és mindazoknak,
akik a programot megvalósították.

A kiadvány egyszerre esettanulmány és szak-
mai-módszertani anyag – minden témában meg-
szólalnak a helyi lakosok és az őket inspiráló-
támogató szakemberek. A miért tesszük? és a ho-
gyan?, az elmélet és a gyakorlat így válik egységes
élménnyé és tanulássá, s nem csak a résztvevők,
hanem a mi számunkra is.

A kiadvány témakörei: Elindulás; Az újpalotai program eredetileg tervezett tartalmáról; Szomszédok vagyunk; Közösségi tervezés; A közösségfejlesztés, a segítő beavatkozás szerepe; Közösségi kertek a lakótelepen; A szomszédsági munka fókuszai; Kezdeményezés – Önállósulás – Érdekérvényesítés; Lakásszínház a panelszobákban; Közösségi video – közösségi színház Újpalotán; Zsókvár Információs Iroda – Agora, azaz tető az együttlét felett; Képzés – Érdekérvényesítés: Rajtunk múlik!; A fejlesztői munka szakmai jelentősége: A helyi tapasztalatok továbbadása.

A kiadványt végigolvasva a szerkesztő csak egyetérthet az utolsó témakör alatt kifejtett gondolatokkal:

„Meggyőződésünk, hogy sok pontján modell értékű tapasztalatokat halmozott fel itt, Újpalotán az elmúlt két év során a programot gondozó Inspirál Közösségfejlesztő Csoport. Különösen fontosnak tartjuk ezek továbbadását, de a magunk számára más szakemberek reflexióit, közösségfejlesztő munkánknak a velünk való „tükröztetését” is.

Ennek a folyamatnak részeként – egyebek között – ebben a két évben vendégeink voltak az IFS

Nemzetközi Settlement konferencia budapesti látogatócsoportja (akiknek előadásait e számban olvashatják, *a Szerk.*), az Utrechti Egyetem hallgatói csoportja, az ELTE TáTK és PPK több évfolyamának hallgatói, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem szociológia szakos és a Debreceni Tudományegyetem szociális munkás hallgatói, a Közösségfejlesztők Egyesülete Városmegújító Tagozata is. De ugyanezzel a céllal **Panelsztori** címmel szerveztünk sikeres szakmai konferenciát 2015-ben, amelyre a fővárosi kerületekből jöttek hozzánk szakemberek.

A legszorosabb együttműködéseink az Újpalotai Szabadidő Központ, a Szabó Ervin Könyvtár, a Palota 15 NKFT, a KOMA, a Városgazdálkodási Főosztály, az önkormányzati rendezvényszervezők voltak, eseti partnereink pedig: ESZI (Családsegítő, ÉNO, MUFTI), Orvosi rendelő, Csomópont, Polgárőrség, Egyházak.”

A továbbadás fontosságát vallók körébe sorozik most fel a Parola szerkesztősége is – és örömmel adja közzé e fontos kiadvány megjelenésének hírét és elérhetőségét, [itt](#).

